

Agder Akademi

ÅRBOK 2002

Agder Akademi Årbok 2002

Agder Akademi Årbok 2002

Red.: Akademisekretær Thor Einar Hanisch

HøyskoleForlaget
NORWEGIAN ACADEMIC PRESS

© Høyskoleforlaget AS
Thor Einar Hanisch (red.)

Utgitt i samarbeid med Agder Akademi

ISBN 82-7634-621-9
ISSN 1503-7134

Printed in Norway 2003

Omslag og sats: Laboremus Prepress AS, Oslo
Trykking og innbinding: PowerPoint AS, Steinkjer

Fotos:

Forsiden, Mollestad-eika, Sørlandets eldste og største eik, foto Olav Breen
Gimle Gård, foto Torvald Slettebø
Halvor Vegard Hauge, fra doktordisputasen, privat foto utlånt av hans nevø Martin Kringlebotn
Øvrige fotos er tatt av Valerie Kubens, Sørlandet i 100, og av Olav Breen

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Utgitt av:
Høyskoleforlaget AS – Norwegian Academic Press
Postboks 39
N-4601 Kristiansand S.
Norway

Telefon: (+47) 38 10 50 00
Telefaks: (+47) 38 10 50 01
E-post: post@hoyskoleforlaget.no
Internett: www.hoyskoleforlaget.no

Agder Akademi
c/o Høgskolen i Agder
Serviceboks 422
N-4604 Kristiansand S.

Telefon: (+47) 38 14 11 05
Telefaks: (+47) 38 14 14 99
E-post: Agder.Akademi@hia.no

Forord

Agder Akademi blei stifta 27. oktober 1962, og reetablert som vitenskapsakademi 27. oktober 2002.

Med dette framlegges Agder Akademis første årbok etter reetableringa. Årboka for 2002 er redigert av akademisekretær Thor Einar Hanisch i nært samarbeid med preses.

Ved framstillinga av årboka har flere gode hjelgere gitt praktiske bidrag på forskjellig måte. Jeg vil derfor her takke adjunkt Kari Vigmostad Hanisch, akademimedlem Olav Breen, førsteamanuensis Torvald Slettebø og Høy-skoleforlaget for god hjelp.

Akademiets årbok vil hvert år framover bli framlagt på årsmøtet 27. oktober.

Kristiansand, oktober 2003
Ernst Håkon Jahr
Preses

Innhold

LOVER FOR AGDER AKADEMI 1962	9
Vedtatt på generalforsamling 27/10 1962	
MIDLERTIDIGE STATUTTER FOR AGDER AKADEMI	13
Vedtatt på årsmøtet 27. oktober 2002 i Arendal Rådhus (gjelder fram til 27.10.2003)	
AGDER AKADEMIS Matrikkel 2002	15
STYRETS BERETNING FOR AGDER AKADEMI FOR ÅRET 2002	25
ÅRSMØTET I AGDER AKADEMI 27. OKTOBER 2002	31
Referat	
PROGRAMMET FOR ÅRSMØTE OG ÅRSFEST	37
27.X.2002 Arendal Rådhus	
<i>Ernst Håkon Jahr</i>	
VISJON FOR AGDER AKADEMI	39
Tale ved reetableringa av Agder Akademi som vitenskapsakademi 27.10. 2002	
<i>Thor Einar Hanisch</i>	
GLIMT FRA AGDER AKADEMIS HISTORIE	45

Gudmund Hernes

TIL DEN STORE GULLMEDALJE	51
---------------------------------	----

Tale ved 40-årsjubileet for og reetableringen
av Agder Akademi den 27. oktober 2002

HILSNINGER	59
------------------	----

Peter Trudgill: Hilsning fra The British Academy	59
--	----

Els Oksaar: Hilsning fra Joachim Jungius	
--	--

Gesellschaft der Wissenschaften	61
---------------------------------------	----

Lennart Elmévik: Hilsning fra Kungliga Gustav Adolfs Akademien..	62
--	----

Bo Ralph: Hilsning fra Svenska Akademien	65
--	----

Birger Munk Olsen: Hilsning fra Det Kongelige	
---	--

Danske Videnskabernes Selskab	68
-------------------------------------	----

Inger Moen: Hilsning fra Det Norske Videnskaps-Akademi	69
--	----

Karsten Jakobsen: Hilsning fra Det Kongelige Norske	
---	--

Videnskabers Selskab.....	70
---------------------------	----

Andre hilsninger	72
------------------------	----

Sylfest Lomheim

KRØLLALFAENS HISTORIE	73
-----------------------------	----

Taffelkåseri 27.10.02

BILDER	75
--------------	----

Lover for Agder Akademi 1962

Vedtatt på generalforsamling 27/10 1962

1.

Agder Akademi er en uavhengig og selvstendig institusjon som har til oppgave å øke interessen for vitenskapelig forskning og å bidra til løsning av vitenskapelige problemer i kultur- og næringsliv i Agderfylkene.

Akademiet vil også arbeide for å spre vitenskapelig opplysning og søke å vekke interesse for vitenskapelig arbeid i sin alminnelighet, for å få folk til å forstå bedre hva forskning og vitenskap har å si i dag for all utvikling.

2.

Akademiet vil søke å løse disse oppgaver ved å arrangere foredrag eller serier av forelesninger, om mulig også i samarbeid med liknende institusjoner i andre distrikter, ta opp arbeidet med å få gitt ut vitenskapelige avhandlinger, i første rekke om emner fra eller i tilknytning til Agder, søke å få gitt ut en årbok, innby forskere til å arbeide med spesielle Agder-problemer, når det har lykkes Akademiet å reise et grunnfond eller å skaffe årlige bidrag som kan brukes til arbeidsstipend, verne om fortidsminner. Det må ellers stå Akademiets organer fritt å følge andre linjer i arbeidet når de er i samsvar med formålsparagrafens ånd og blir godkjent av årsmøtet.

3.

Hver myndig kvinne og mann kan bli medlem. Akademiets råd kan velge æresmedlemmer etter innstilling fra styret. Rådet kan også innby fortjente kvinner og menn til å stå som livsvarige medlemmer. Det er adgang til å tegne seg som livsvarig medlem.

4.

Akademiet ledes av disse organer:

- a) Årsmøtet, som er den høyeste myndighet. Det sammenkalles av styret med 14 dagers varsel hvert år innen utgangen av april.
- b) Styret, som består av preses og 4 medlemmer. Preses velges av årsmøtet ved særskilt valg for ett år om gangen. Medlemmene velges med to års funksjonstid. Hvert år uttrer halvparten, første gang ved loddtrekning. For styret velges personlige varamenn. Styret konstituerer seg selv. Visepreses velges for ett år. Styret har å ivareta akademiets interesser, både de vitenskapelige og de økonomiske. Det kan tilsettes lønnede funksjonærer til å lede akademiets daglige arbeid.
- c) Det vitenskapelige råd, som består av inntil 15 medlemmer med en funksjonstid på 5 år. Foruten de valgte medlemmer er preses medlem av rådet og leder rådets forhandlinger. Medlemmer av rådet velges av årsmøtet etter innstilling fra råd og styre. Rådet er akademiets sakkyndige instans i spørsmål av vitenskapelig art (tilrettelegging av forskningsarbeid og prisoppgaver, prøving av avhandlinger o. l.) og sammensettes av medlemmer som har spesielle kvalifikasjoner for slike oppgaver. Det skal så vidt mulig ha representanter for de forskjellige disipliner. Rådet konstituerer seg selv. Om det finnes nødvendig, kan det opprettes et særskilt råd, det økonomiske råd, som styret skal høre i alle spørsmål av større økonomisk rekkevidde.

5.

Medlemskontingenten fastsettes av årsmøtet.

6.

Styret legger hvert år frem årsberetning og revidert regnskap som behandles av årsmøtet. Revisorer velges av årsmøtet.

7.

Forslag til endringer i disse vedtekter kan kun fremmes på årsmøtet hvis det er fremkommet til styret minst 1 måned i forveien, og slike forslag må gjøres kjent for medlemmene sammen med innkallingen til årsmøtet. Til vedtak kreves 2/3 flertall.

8.

Akademiet kan kun oppløses etter innstilling av rådet med minst 2/3 flertall og med tilslutning av minst 2/3 av de innskrevne medlemmer. Ved eventuell oppløsning tilfaller Akademiets formue fylkesmuseene i Agderfylkene.

Midlertidige statutter for Agder Akademi

Vedtatt på årsmøtet 27. oktober 2002 i Arendal Rådhus
(gjelder fram til 27.10.2003)

1. Agder Akademi er en uavhengig og selvstendig institusjon som har til oppgave å fremme og formidle vitenskapelig forskning. Akademiet vil bidra til løsning av vitenskapelige problemer knyttet til kultur- og næringsliv i Agderfylkene. Akademiet vil også arbeide for å vekke interesse for vitenskapelig arbeid i sin allminnelighet.
2. Akademiet vil på ulike måter søke å bidra til løsning av disse oppgaver, dels alene, dels sammen med andre, bl. a. ved å arrangere møter og foredrag eller serier av forelesninger, ved å arrangere konferanser, og ved å stimulere til god forskning ved å dele ut vitenskapelige priser.
3. Akademiet har maksimalt 205 medlemmer: 1) ordinære innenlandske (100 plasser), 2) korresponderende innenlandske (50 plasser og 3) utenlandske medlemmer (50 plasser), dessuten 4) æresmedlemmer (maksimalt 5). Betegnelsene innen- og utenlandsk gjelder bopæl, ikke nasjonalitet eller statsborgerskap. De ordinære innenlandske medlemmer må ha bopæl i Agder; ved flytning annensteds går de over i kategoriene korresponderende innenlandske eller utenlandske medlemmer. Fra og med det året et medlem fyller 67 år, går det ut av den antallsbegrensede medlemsmasse, men beholder alle rettigheter som medlem. Innvalg av medlemmer skjer etter begrunnet forslag fra minst to av Akademiets medlemmer. Fristen for å sende inn forslag fastsettes av styret. Styret skal hvert år avgjøre hvor mange ledige plasser som kan fylles i hver medlemskategori. Styret behandler og prioriterer mellom forslagene før de blir sendt til skriftlig avstemming blant medlemmene. Medlemmene innvelges etter

en vurdering av vedkommendes dokumenterte vitenskapelige kompetanse eller kunstneriske innsats. For å bli valgt må den foreslalte ha minst halvparten av de avgitte stemmer. Innvalg skal bekreftes av et medlemsmøte. Eventuelle nærmere bestemmelser om innvalg fastsettes av styret. Valg av æresmedlemmer foretas av Akademiets innenlandske medlemmer etter forslag fra styret. Den foreslalte må ha **3/4** av de avgitte stemmer for å bli valgt. Eventuelle nærmere bestemmelser om valg av æresmedlemmer fastsettes av styret.

4. Akademiet ledes av disse organer:
 - a) Årsmøtet, som er den høyeste myndighet og som holdes hvert år på Akademiets stiftelsesdag 27. oktober. Styret kaller inne til årsmøtet med 3 ukers varsel. Mellom årsmøtene holdes det medlemsmøter.
 - b) Styret, som består av preses og 4 medlemmer, velges av årsmøtet med to års funksjonstid, med mulighet for gjenvang. Det velges personlige varamedlemmer. Preses er styrets leder og Akademiets talmann utad. Styret konstituerer ellers seg selv. Styret har som oppgave å ivareta akademiets interesser, både de vitenskapelige og de økonomiske. Akademiets daglige arbeid ledes av akademisekretæren, som rapporterer til styret. Akademisekretæren mottar godtgjørelse, fastsatt av styret, for sitt arbeid.
5. Styret legger hvert år fram årsberetning og revidert regnskap for behandling på årsmøtet. Revisorer velges av årsmøtet. Akademiets årbok legges fram på neste års årsmøte. Årboka inneholder bl.a. Akademiets matrikkel.
6. Forslag til endring i disse statutter kan kun fremmes for årsmøtet hvis det er kommet til styret minst 1 måned i forveien. Slike forslag må gjøres kjent for medlemmene sammen med innkallingen til årsmøtet. Til vedtak kreves **2/3** flertall.
7. Akademiet kan kun oppløses etter innstilling av styret, og etter vedtak med minst **2/3** flertall på to på hverandre følgende ordinære årsmøter. Ved eventuell oppløsning tilfaller Akademiets formue Agder universitet.

Agder Akademis matrikkel 2002

Styre:

Professor/rektor Ernst Håkon Jahr, preses

Lektor Tore Austad

Professor/overlege Svein Gunnar Gundersen

Biskop Olav Skjevesland

Professor Leiv Storesletten

Akademisekretær:

Direktør Thor Einar Hanisch

Konstituerende medlemmer:

Andersen, Otto, siv. økon., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde internasjonalisering, f. 11.8.48. Medlem 2002.

Adr. Eikebakken 1, 4622 Kristiansand.

Austad, Tore, cand. philol., lektor, kirke-og undervisningsminister 1981-83 og medlem og leder av Stortingets kirke-og undervisningskomite 1977-81, f. 8.4.35. Tidl. akademisekretær. Medlem 1965, styremedlem.

Adr. Trymsvei 14C, 4631 Kristiansand.

Baker, Jonathan David, ph.d., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde utviklingsstudier med fokus på Etiopia og Tanzania, f. 31.10.43. Medlem 2002.

Adr. Jernveien 18, 4629 Kristiansand.

Beisland, Hans Olav, dr. med., overlege, Sørlandet sykehus Arendal, fagområde kirurgi og urologi, kreftforskning, f. 29.12.42. Medlem 2002.

Benestad, Finn, dr. philos., professor emeritus, Universitetet i Oslo, fagområde musikkvitenskap, f. 30.10.29. Medlem 2002.

Adr. Agder Allé 4A, 4631 Kristiansand.

Bjorvatn, Bjarne, dr. med., professor, Universitetet i Bergen, Senter for internasjonal helse, og WHO, Geneve. Fagområde infeksjonsmedisin, medisinsk mikrobiologi, internasjonal helse og WHO vaksine-policy, f. 4.12.36. Medlem 2002.

Adr. Narestø, 4810 Eydehavn.

Bjorvatn, Øyvind, cand. philol., pensjonert lektor og tidligere stortingsrepresentant, fagområde historie/lokalhistorie, f. 26.4.31. Medlem 1962.

Adr. Østerkleiv 17, 4900 Tvedstrand.

Bjørnerak, Trond, dr. oecon., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområder bedriftsøkonomi, økonomisk styring, f. 31.1.64. Medlem 2002.

Adr. Fladefjell 20, 4878 Grimstad.

Breen, Olav, cand. mag., tidligere akademisekretær, fagbokforfatter, første-konsulent, Høgskolen i Agder, f. 31.3.1948. Medlem 1973.

Adr. Krooddvn 7, 4624 Kristiansand.

Cestari, Maria Luiza, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde matematikkdidaktikk, f. 17.2.46. Medlem 2002.

Adr. Torsvikkleiva 12, 4637 Kristiansand.

Christoffersen, Marit, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde nordisk språkvitenskap, norrønt, f. 5.2.48. Medlem 2002.

Adr. Marcus Thranesgate 11, 4630 Kristiansand.

Conway, John Thomas, professor i flyteknikk, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde aerodynamikk og flymekanikk, matematikk, fysikk, f. 17.9.56. Medlem 2002.

Adr. Grooseveien 238b, 4879 Grimstad.

Egeberg, Per Kristian, dr. scient., professor, dekanus, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde kjemi, geokjemi, kjemisk oseanografi, akvatisk kjemi, miljøkjemi, fornybar energi, f. 23.12.56. Medlem 2002.
Adr. Bliksheia 47, 4637 Kristiansand.

Eriksen, Roy Tommy, dr. philos., professor, Universitetet i Tromsø, Det humanistiske fakultet (professor ved Høgskolen i Agder fra sommeren 2003), fagområde engelsk, f. 8.10.48. Medlem 2002.
Adr. Holbergs gt. 2B, 4610 Kristiansand.

Erikstad, Alv, sivilarkitekt, byarkitekt Kristiansand 1950-1987, f. 6.6.1920. Medlem 1962.

Adr. Framnesveien 9, 4632 Kristiansand. [Død 2003.]

Fintoft, Knut, dr. philos., professor emeritus, NTNU, fagområde fonetikk, f. 10.5.33. Medlem 2002.

Adr. Elgfaret 4, 3790 Helle.

Gonzalez, Jose Julio, dr. rer. nat. (Kiel 1970), dr. techn. (NTH 1978), professor i systemdynamikk, informasjons- og kommunikasjonsteknologi, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, f. 15.2.44. Medlem 2002.

Adr. Svartedabbe 15, 4870 Fevik.

Gran, Jan Tore, dr. med., professor, Universitetet i Oslo/Universitetet i Tromsø, avdelingsoverlege, Rikshospitalet, fagområde reumatologi, f. 29.4.49. Medlem 2002.

Adr. 4818 Færvik.

Grelland, Hans Herlof, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde kvantekjemi, kvantefysikk, relativitetsteori, eksistensfilosofi, f. 30.10.47. Medlem 2002.

Adr. Bioddgt. 28 B, 4878 Grimstad.

Grevholm, Barbro Elisabeth, fil. lic., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde matematikkdidaktikk og matematikk, lærerutdanning, begrepsutvikling, problemløsing i matematikk, genus og anvending av tekniske hjelpebidrifter i undervisning og læring, f. 4.12.41. Medlem 2002.

Adr. Torridalsvn. 89D, 4630 Kristiansand

Grøttum, Kjell Arne, dr. med., overlege, Sørlandet Sykehus Kristiansand, fagområde indremedisin og blodsykdommer, f. 3.8.34. Medlem 2002.
Adr. Bjørndalsheia 45, 4633 Kristiansand.

Gundersen, Svein Gunnar, dr. med., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for helse- og idrettsfag; overlege og forskningsleder, Sørlandet Sykehus Kristiansand, fagområde infeksjonsmedisin, tropemedisin og internasjonal helse, f. 28.7.48. Medlem 2002, styremedlem.

Adr. Teglverksveien 14, 4632 Kristiansand.

Hagestad, Gunhild O., ph.d., professor, Høgskolen i Agder, Fakultetet for økonomi og samfunnsfag; professor II, NOVA, fagområde sosiologi, befolkningsseldring, livsløp, generasjonsforhold, f. 6.11.42. Medlem 2002.

Adr. Boks 16, 4795 Birkeland.

Hanisch, Thor Einar, siv.økon., tidligere regional høgskoledirektør for Hordaland 1978-80, for Agder 1980-94, fagområde organisasjon og ledelse, f. 20.8.32. Medlem 1969, medlem av interimstyret 2002, akademisekretær.

Adr. Olav Tryggvasons vei 54, 4633 Kristiansand.

Hanisch, Tore Jørgen, cand. oecon., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde økonomisk historie, idehistorie og vitenskapsteori, f. 23.5.45. Medlem 2002 .

Adr. Granvn 4, 1178 Oslo.

Haugen, Richard, dr. philos., professor, Universitetet i Tromsø, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, fagområde spesialpedagogikk, kognitiv psykologi, motivasjons- og læringspsykologi, f. 3.7.41. Medlem 2002.

Adr. Vesterliveien 30, 9008 Tromsø.

Hemmer, Bjørn, professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde nordisk litteraturvitenskap, f. 10.3.39. Medlem 2002.

Adr. Møllevannsveien 93A, 4617 Kristiansand.

Holbek, Jonny, ph.d., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde strategisk ledelse, innovasjon og nyskaping, organisjonsteorier, f. 12.8.40. Medlem 2002.

Adr. Rådhusgt 40, 4614 Kristiansand.

Holmesland, Oddvar, ph.d., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde britisk litteratur, litterær funksjon og form, f. 11.4.52. Medlem 2002.

Adr. Hamreheia 48A, 4631 Kristiansand.

Hopmann, Stefan Thomas, dr. phil. (Kiel), M.A. (Giessen), professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for pedagogikk; professor II, NTNU, fagområde pedagogikk, komparativ didaktikk, undervisningsevaluering, pedagogisk bruk av teknologi, f. 14.10.54. Medlem 2002.

Adr. Bergevn 19, 4625 Flekkerøy.

Jahr, Ernst Håkon, dr. philos. & h. c., professor, rektor, Høgskolen i Agder, fagområde nordisk språkvitenskap, språkhistorie, språkkontakt, sosiolinguistik, f. 4.3.48. Medlem 2002, preses.

Adr. Gimlekollen 3, 4633 Kristiansand.

Jakobsen, Else Marie, tekstilkunstner, professorkompetanse, spesialitet biledvev, f. 28.2.27. Medlem 2002.

Adr. Nedre Lundsvei 18, 4630 Kristiansand.

Jaworski, Barbara, professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde matematikk-didaktikk, f. 16.11.44. Medlem 2002.

Adr. Skippergt. 82, 4614 Kristiansand.

Knudsen, Harald, ph.d., professor, dekanus, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde strategisk og internasjonal ledelse, læringsteori, vitenskapsfilosofi, f. 8.11.43. Medlem 2002.

Adr. Rabbersveien 8, 4639 Kristiansand.

Kristjánsdóttir, Anna, professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområder matematikk-didaktikk, IKT i læring og undervisning, profesjonelle utviklingsmiljøer for lærere, f. 14.10.41. Medlem 2002.

Adr. Smiedalen 3B, 4630 Kristiansand.

Lassen, Tom, ph.d, professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde industriell økonomi, risikoanalyse, vedlikeholdsteknikk, f. 20.4.50. Medlem 2002.

Adr. Volleveien 74, 4879 Grimstad.

Leer-Salvesen, Paul Egil, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde systematisk teologi med vekt på etikk; skjønnlitterært forfatterskap, f. 31.10.51. Medlem 2002.

Adr. Hamreheia 20, 4631 Kristiansand.

Lie, Svein, cand. philol., professor, Universitetet i Oslo (Høgskolen i Agder 2001-2002), fagområde nordisk språkvitenskap, grammatikk, f. 15.4.42. Medlem 2002.

Adr. Eckersbergs gt. 10, 0266 Oslo.

Lima, Åsvald, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde matematikk, f. 4.10.42. Medlem 2002.

Adr. Ragnhildsvei 2, 4633 Kristiansand.

Lindboe, Christian Fredrik, dr. med., overlege, Sørlandet Sykehus Kristiansand, fagområde klinisk patologi, især nevropatologi, f. 9.6.45. Medlem 2002.

Adr. Justvikbakken 3, 4634 Kristiansand.

Lombnæs, Andreas G., dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde nordisk litteraturvitenskap, f. 27.8.45. Medlem 2002.

Adr. Erling Skjalgssons gt. 24, 0267 Oslo.

Lønn, Øystein, forfatter av romaner, noveller, filmmanuskripter, oversettelser utgitt i 15 land, bl.a. fått Nordisk Råds litteraturpris, Brageprisen, Kritikerprisen, f. 12.4.36. Medlem 2002.

Adr. Bellevue 23, 4616 Kristiansand.

Midtvedt, Tore, dr. med., professor, Karolinska Institutet, Stockholm, fagområde medisinsk mikrobiell økologi, f. 24.2.34. Medlem 2002.

Adr. Ing. Hoelsv. 18, 1346 Gjettum.

Munksgaard, Oddvar, kulturredaktør, forfatter, f. 13.10.25. Medlem 1962.

Adr. Korvettvn 12, 4624 Kristiansand.

Myhre, Eivind S.P., dr. med., seksjonsoverlege, professor, Universitetet i Tromsø og Sørlandet Sykehus Kristiansand, fagområde kardiovaskulær patofysiologi, klinisk kardiologi, f. 8.3.51. Medlem 2002.

Adr. Gamle Kirkevei 7, 4630 Kristiansand.

Nupen, Kjell, billedkunstner, maleri, skulptur, grafikk, utdannet ved Statens Kunsthakademie og ved Staatliche Kunsthakademie, Düsseldorf, oppdrag og utstillinger i gallerier i en rekke land, f. 1955. Medlem 2002.

Adr. Hånestangen 99, 4635 Kristiansand.

Nylehn, Børre, siv.ing., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde samfunnsfag, organisasjonsteori, f. 10.5.40. Medlem 2002.

Adr. Dalsveien 52A, 4634 Kristiansand.

Næss, Harald Sigurd, professor emeritus, University of Durham (1953-59), University of Wisconsin (1959-91), fagområde nordisk litteratur, f. 27.12.25. Medlem 2002.

Adr. Slettheiveien 28, 4626 Kristiansand.

Omdal, Helge Godtfred, fil. dr., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde nordisk språkvitenskap, f. 5.12.40. Medlem 2002.

Adr. Ørvинг 25, 4790 Lillesand.

Pedersen, Per Egil, dr. oecon., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde informasjonsledelse, elektroniske markeder, konsumentatferd, f. 25.8.60. Medlem 2002.

Adr. Narestø, 4810 Eydehavn.

Pätzold, Matthias, dr. ing. habil., elektroingeniør, professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde mobil radiokommunikasjon, f. 15.1.58. Medlem 2002.

Adr. Reddalsveien 158, 4886 Grimstad.

Randøy, Trond, dr. oecon., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde strategi og internasjonal ledelse; seniorforsker, Agderforskning, f. 26.10.62. Medlem 2002.

Adr. Kristinsvei 19c, 4633 Kristiansand.

Repstad, Pål Steinar, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag; professor II ved Stiftelsen Kirkeforskning, fagområde religionssosiologi, samfunnsvitenskapelig metode, forskningsetikk, f. 21.2.47. Medlem 2002.

Adr. Knarrevikveien 6, 4638 Kristiansand.

Rickhard, Leonard, billedkunstner, kunstnerisk medium maleri, i en årekke gjestelærer ved norske kunstakademier og Konsthögskolan i Göteborg, f. 2.5.45. Medlem 2002.

Adr. Øvre Tyholmsvei 32, 4836 Arendal.

Sein, Maung K., ph.d., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde informasjonsvitenskap, f. 23.6.54. Medlem 2002.

Adr. Kirkegt. 2C, 4610 Kristiansand.

Siegmund-Schultze, Reinhard, dr. rer. nat. & phil. habil. (Tyskland), professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde matematikkens sosial- og idehistorie, f. 2.4.53. Medlem 2002.

Adr. Gimleveien 48A, 4630 Kristiansand.

Skeie, Bjørn, dr. med., avdelingsoverlege, Sørlandet Sykehus Kristiansand, fagområde anestesiologi med hovedvekt på intensivmedisin, kostnadstudier innen sykehus. Tidl. seksjonsoverlege ved Rikshospitalet Universitetssykehus, f. 18.4.52. Medlem 2002.

Adr. Skyllingsheia 10, 4621 Kristiansand.

Skjekkeland, Martin, cand. philol., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde nordisk språkvitenskap, dialektologi, sosiolinguistikk, språkhistorie, språknormering, f. 19.12.43. Medlem 2002.

Adr. Kuholmsv. 9B, 4631 Kristiansand.

Skjevesland, Olav, biskop, tidligere professor i praktisk teologi ved Det teologiske Menighetsfakultet (1994-1999), fagområde homiletikk og pastoralteologi, f. 31.5.42. Medlem 2002, styremedlem.

Adr. Baneheiveien 23, 4613 Kristiansand.

Stabell, Ole B., dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde biologi, zoofysiologi og kjemisk økologi, f. 5.10.48. Medlem 2002.

Adr. Stokkelandsåsen 63, 4640 Søgne.

Steinsvåg, Sverre, dr. med., avdelingsoverlege, ØNH-avdelingene, Sørlandet Sykehus Kristiansand, professor i allergologi og nese-bihule-sykdommer, Universitetet i Bergen, f. 24.4.57. Medlem 2002.

Adr. Kristinsvei 9, 4633 Kristiansand.

Sti, Arne Dag, siv.økon., lic., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde bedriftsøkonomi, regnskap, finans, modellbygging for beslutningsstøtte. Medlem 2002.

Adr. Holvigasvingen 3, 4879 Grimstad.

Storesletten, Leiv, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for realfag, fagområde anvendt matematikk, f. 6.7.39. Medlem 2002, styremedlem.
Adr. Sødal Terasse 34, 4630 Kristiansand.

Støkken, Anne Marie, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde velferdsadministrasjon/velferdspolitikk, herunder utdanningspolitikk, f. 20.3.49. Medlem 2002.

Adr. Dalsvn 52A, 4634 Kristiansand.

Svennevig, Jan, dr. art., professor, Handelshøyskolen BI; professor II, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde språkvitenskap, tverrkulturell kommunikasjon og bedriftskommunikasjon, f. 3.7.62. Medlem 2002.

Adr. Engerjordet 26, 1365 Blommenholm.

Sæther, Arild, professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, NorFa-professor Latvjas Universitaate (Riga), fagområde europeisk økonomisk integrasjon, mikroøkonomi, konkurransepolitikk, økonomisk idehistorie, f. 8.8.40. Medlem 2002.

Adr. Elvegata 23, 4614 Kristiansand.

Sætre, Tor Oskar, dr.ing., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde materialteknologi, f. 17.3.56. Medlem 2002.

Adr. Jerpeveien 22, 4878 Grimstad.

Tveitereid, Morten, dr. philos., professor, dekanus, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde industriell matematikk, f. 15.4.46. Medlem 2002.
Adr. Huldetun 16, 4638 Kristiansand.

Valen-Sendstad, Aksel Magnus, dr. theol., professor, Menighedsfakultetet i Århus, fagområde systematisk teologi, religionsfilosofi, filosofi- og teologihistorie, vitenskapsteori, f. 7.5.32. Medlem 2002.

Adr. Rosenberg Ringgate 28, 4790 Lillesand.

Våland, Torstein, dr. philos., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for teknologi, fagområde elektrokjemi, energiteknologi, f. 8.3.36. Medlem 2002.
Adr. Bioddgata 6, 4878 Grimstad.

Young, Peter, ph.d., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for humanistiske fag, fagområde britisk litteratur, engelskspråklig afrikansk litteratur, f. 2.11.41. Medlem 2002.

Adr. Møllevannsvn 29, 4616 Kristiansand.

Øyhus, Arne Olav, dr. scient., professor, Høgskolen i Agder, Fakultet for økonomi og samfunnsfag, fagområde utviklings- og kulturstudier med fokus på Afrika og Asia, f. 16.10.50. Medlem 2002.

Adr. Flangborg, 4818 Færvik.

Styrets beretning for Agder Akademi for året 2002

Året 2002 ble et historisk år for Agder Akademi. Det vil for ettertiden bli stående som det året da akademiet fra 1962 ble omdannet til et vitenskapsakademi.

Det første steget ble tatt 30. januar 2002 da nåværende akademisekretær i en framstilling rettet til Høgskolen i Agders rektor, professor Ernst Håkon Jahr, formelt reiste spørsmålet om en revitalisering og videreføring av Agder Akademi ville være ønskelig og mulig. Innspillet til Jahr var basert på en omfattende dokumentasjon med 30 vedlegg som viste Akademiets utvikling.

Adressaten for henvendelsen syntes opplagt: Det var all grunn til å anse at professor Jahr, som høyskolens rektor, representerte den instans som klart hadde størst potensiell interesse i Akademiets skjebne, så vel historisk som aktuelt sett. Høyskolen var også klart den instans som ville ha de beste muligheter for å benytte Akademiet som et effektivt verktøy i og for utviklingen mot Universitetet på Agder.

Ved å utvikle akademiet til et moderne vitenskapsakademi, ville også høyskolen komme på linje med universiteter, som gjerne har et akademi eller lerd selskap i sitt nærmiljø.

Organisatorisk trengte akademiet i første omgang et interimstype.

Responsen på dette fra professor Jahr var spontan og positiv. Jahr er selv innvotert medlem av landets to vitenskapsakademier. I motsetning til de var Agder Akademi et forum med åpent medlemskap, der enhver over 21 år kunne tegne seg som medlem. Akademiet hadde klart spilt en viktig rolle, i senere år også ved å ta vare på viktige arkivalier og dokumenterbare initiativer av interesse for utviklingen mot et universitet på Agder. Det mest banebrytende av dette er fra rektor, dr. philos. Halvor Vegard Hauges private arkiv, som nåværende akademisekretær tok initiativ til å sikre for Akademiet ved Hauges bort-

gang i 1999. Noe er, og da gjerne ukoordinert, fra de skiftende akademisekretærer, blant disse Tore Austad, Olav Breen og Thor Einar Hanisch.

Det var da naturlig at det ble tatt kontakt med potensielt interesserte ressurspersoner som kunne gå med i et interimstyre. Valget falt på tidligere utdanningsminister og akademisekretær Tore Austad, biskop, tidl. professor Olav Skjevesland og overlege/professor Svein Gunnar Gundersen, som sammen med rektor, professor Ernst Håkon Jahr og direktør Thor Einar Hanisch, i første omgang utgjorde styret. Per årsmøtet 27.10.02 ble dette interimstyret, nå som et regulært styre, supplert med professor Leiv Storesletten, som også gjennom mange år hadde stått Akademiet nær. Olav Breen tok alt i utgangspunktet på seg ansvaret for Akademiets arrangementer. For 2002 var dette årsmøtet med årsfesten i Arendal Rådhus. Medlemsmøtet som skulle vært holdt i desember 2002, ble utsatt til januar 2003.

Siden Agder Akademi ved inngangen til 2002 bare hadde rundt regnet kr 40.000 i oppsparte midler, ble det alt 21.4.02 sendt søknad til Sørlandets Kompetansefond om støtte til omdanning til vitenskapsakademi. Søkt sum for 2002 var kr. 100.000. Søknaden ble innvilget, og de første kr. 50.000 betalt inn i desember 02. En annen søknad om startmidler, kr. 50.000, rettet til Kristiansand kommune, ble også innvilget, og betalt inn i august 02. Dessuten bevilget Arendal kommune kr 15.000, innbetalt oktober 02 og Grimstad kommune kr 10.000, innbetalt desember 02. Dette var naturlig fordi Agder Akademi alltid har vært en agdersak: Et samlende prosjekt og et prosjekt for samarbeid, som fra dets første tid engasjerte kulturinteresserte personer, ikke minst i de største byene.

Akademiets midler per 31.12.02 var ca kr.100.000, medregnet de kr. 50.000 som sto til rest av 2002 bevilgningen fra Sørlandets Kompetansefond og fratrukket fordringer på akademiet for 2002 som forfalt til betaling i 2003. Økonomiansvarlig i 2002 har vært akademisekretæren.

Etter kontakt interimstyrets medlemmer imellom utover våren 2002, i det vesentlige per telefon og epost, møttes styret 18.6.02 til sitt første ordinære møte. Agendaen var:

1. Bakgrunn: Agder Akademi er 40 år 27. oktober 2002
2. Status for universitetsvisjonen og visjonen for revitalisering av akademiet
3. Søknader om midler til revitalisering og drift
4. Behovet for endring av akademiets lover i lys av aktualisert visjon
5. Prinsipper for medlemskap og opptak av medlemmer
6. Opplegg for markeringen 27. oktober 2002.

Det var full oppslutning om å revitalisere Akademiet som et moderne vitenskapsakademi, og om at årsmøtet i 2002 og hvert år framover skulle arrangeres på Akademiets stiftelsesdag 27. oktober. I utgangspunktet tenkte en seg Gimle Gård som arena for dette. Imidlertid viste det seg at brannvesenet stilte krav om reetablering av nødtrapp, krav som ikke kunne innfrys uten dekning fra Kristiansand kommune. Akademiet var med på å aktualisere behovet for kommunen, men saken så ikke ut til å kunne løses før i 2004. Arendal Rådhus ble dermed valgt for arrangementet i 2002. Stiftelsesmøtet i 1962 fant også sted i Aust-Agder.

Styret gjennomgikk så status for universitetsvisjonen. Dette var en visjon som hadde vært Agder Akademis gjennom hele dets historie: Akademiet bidro vesentlig til at «Universitetskomiteen for Sørlandet» raskt ble nedsatt. Nå i 2002 sto visjonen sterkere enn noensinne i og med at nye premisser var lagt inn i ny lov om universiteter og høgskoler av juli samme år. Vitenskapsakademiet kunne bidra vesentlig til å synliggjøre den akademiske og kunstneriske kompetanse som er her, fra Agder og for Agder.

Dessuten er det slik at til et komplett vitenskapelig miljø rundt et universitet, gjerne hører et vitenskapsakademi. Nå ved 40-årsmerkingen var det en gylden mulighet for å la Akademiet profilere seg som et vitenskapsakademi. Den akademiske og vitenskapelige utviklingen på Agder er nå kommet så langt at det ikke bare er mulig å etablere et akademi av tradisjonell vitenskapelig type, men direkte ønskelig ut fra arbeidet med å skape et fullstendig vitenskapelig universitetsmiljø.

Eksistensen av et vitenskapelig akademi vil kunne virke befruktende for utviklingen av forskning, særlig fordi det omfatter alle fagfelt og understreker helhet og samspill mellom dem. Et vitenskapsakademi har en viktig oppgave i å initiere, stimulere og fremme god forskning, for eksempel ved å være arrangør eller medarrangør av vitenskapelige konferanser, ekskursjoner, seminarer og workshops, og ved å dele ut vitenskapelige priser og utlyse prisoppgaver. Et akademi har dessuten en stor og viktig oppgave i å fungere som møteplass for vitenskapsfolk og kunstnere med ulik faglig bakgrunn, et sted hvor synspunkter og ideer utveksles og kompletteres på tvers av faggrenser.

Allerede i møtet i juni 2002 begynte interimstyret arbeidet med endring av akademiets lover. De nye statuttene måtte blant annet ha i seg en revidert og oppjustert formålsparagraf og prinsipper for medlemskap og opptak av medlemmer. I senere styremøter ut året 2002 var dette spørsmål som opptok styret. Det gjaldt for akademiet gjennom sine medlemmer å trekke på de mest kompetente og respekterte akademiske krefter, krefter som virker eller er bosatt i landsdelen. Det ville alt i utgangspunktet si om lag 60 professorer og fire av

de mest fremragende kunstnerne. Intensjonen er en gradvis opptrapping til 200 aktive medlemmer i løpet av en tiårsperiode. Kompetansebasisen kunne også utvides ved å ta inn assosierede medlemmer fra det pulserende næringsliv og fra offentlig forvaltning.

I og med årsmøtet 27.10.2002 nådde de fleste av disse synspunkter fram til de tilstedeværende konstituerende medlemmer og til de inviterte gjester. Inntrykket var at de ble svært godt mottatt. Mest samlende kom interimstyrets konsept for omdanning av Agder Akademi til uttrykk i preses Ernst Håkon Jahrs tale til årsmøtet: Visjon for Agder Akademi. Preses understreket her at tilgang til og bruk av internasjonale nettverk, er helt avgjørende for kvalitet og fruktbar vekst i et forskningsmiljø i dag. Et vitenskapsakademi er et svært godt redskap for nettverksbygging. Med den kvaliteten som vitenskapsakademiene rundt om representerer, er det uhyre viktig for et sterkt voksende og ambisjonsrikt miljø, som det på Agder nå, å kunne få adgang til og komme inn i de viktige nettverkene som vitenskapsakademiene utgjør og representerer. At det var 7 framstående akademier representert på møtet i Arendal, viser at Agder Akademi alt er godt i gang med den viktige aktiviteten.

Preses understreket også i sin tale at Agder Akademi skal være et regionalt akademi. Det er et akademi for å fremme vitenskapen på Agder. Akademiet må særlig fokusere på forskning som tar utgangspunkt i lokale data, lokal empiri. Hvis ikke agderbaserte forskere tar tak i og løfter fram denne empirien, er det ikke mange andre som vil gjøre det. Det påligger Høgskolen i Agder et stort ansvar her, men Akademiet kan være med som stimulator, pådriver og tilrettelegger.

Styret har merket seg med glede at reetableringen av Agder Akademi som vitenskapsakademi ble slått stort opp i *Agderposten*, og referert fra i *Fædrelandsvennen*, og dermed kunne komme hele landsdelen til kunnskap. *Fædrelandsvennen* fokuserte initiativet innledningsvis slik under overskriften: «Ny giv for Agder Akademi:

– Det blåser en ny vind på Sørlandet. Samlingen av Høgskolen i Agder på Gimle og det stadig akselererende arbeidet mot vårt nye universitet, har tydeligvis gitt det akademiske miljøet i landsdelen en helt ny giv og selvbevissthet. Siste bevis på dette er reetableringen av et vitenskapelig forum for Sørlandet, Agder Akademi, sist søndag.»

Og avisens avsluttet sin reportasje slik:

«På pressekonferansen var det unison enighet blant både norske og utenlandske gjester om hvor viktig et eget vitenskapsakademi som dette er for et universitetsmiljø og for en landsdel.»

Styret vil ellers sterkt understreke betydningen av den internasjonale og norske interessen og støtten som er blitt Akademiet til del i 2002. Dette er en interesse og støtte som i særlig grad kom til uttrykk gjennom hilsningstalene fra representantene for de utenlandske akademiene: British Academy, Svenska Akademien, Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Kungliga Gustav Adolfs Akademien, Joachim Jungius Gesellschaft der Wissenschaften, Det Norske Videnskaps-Akademi og Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab. Det er en viktig anerkjennelse av det vitenskapelige arbeidet og miljøet at så skjedde. Ikke minst viktig var det at ledende representanter for de to norske vitenskapsakademiene utvetydig og uten motforestillinger ga sin støtte til Agder Akademi.

Akademiet har lokaler på Gimlemoen, General Oscar Wergelands hus, velvilligst stilt til rådighet for Akademiet av Høgskolen i Agder.

Styret anser også at året 2003 vil bli et år med etableringsarbeid. Det er viktig at Akademiet raskt kommer inn i ordinær virksomhet samtidig som styret må fokusere spesielt på å sikre nødvendig finansiering av driften. Møtearrangement og innvalgsprosess må komme i gang i 2003.

Agder Akademi 22.9.03

For Styret
Thor Einar Hanisch (s)
Akademisekretær

Årsmøtet i Agder Akademi

27. oktober 2002

Referat

Årsmøtet ble arrangert i Arendal Rådhus, med 55 deltagere, og start kl. 18. Interimstyrets leder, professor Ernst Håkon Jahr, ønsket akademimedlemmene hjertelig velkommen til dette første årsmøtet for reetableringen av Agder Akademi. Dette var en reetablering han så fram til med stor forventing: Til et komplett vitenskapelig miljø rundt et universitet hører tradisjonelt et vitenskapsakademi. På Sørlandet ble Agder Akademi stiftet 27. oktober 1962 med rektor Halvor Vegard Hauge som første preses. Dermed markerte dagens årsmøte og årsfest også Akademiets 40-årsdag.

Deltakere var:

Tor A. Aagedal (gjest, høgskoledirektør, HiA)

Kjell Tybring Andresen (gjest, hovedtillitsvalgt, HiA)

Tore Austad (medlem av interimstyret, tidl. undervisningsminister og akademisekretær)

Bjarne Bjorvatn (medlem, professor)

Olav Breen (medlem, tidl. akademisekretær, arrangementsansvarlig)

Lars Helge Brunborg (gjest, næringsssjef, Kristiansand kommune)

Maria Luiza Cestari (medlem, professor)

Marit Christoffersen (medlem, professor)

John T. Conway (medlem, professor)

Magne Dåstøl (gjest, styreleder, Sørlandets Kompetansefond)

Per Kristian Egeberg (medlem, professor)

Lennart Elmhevik (gjest, gen.sekr., Kungliga Gustav Adolfs Akademien, Uppsala)

Bjørn Engum (gjest, sykehusdirektør, Aust-Agder Sykehus)

Jan A. Erichsen (gjest, direktør, Sørlandet i 100)

Alv Erikstad (medlem fra 1962, tidl byarkitekt i Kristiansand)
Bjørn Fjellstad (gjest, daglig leder, Sørlandets Kompetansefond)
Harald Furre (gjest, adm. direktør, Agderforskning)
José Julio Gonzales (medlem, professor)
Hans Herlof Grelland (medlem, professor)
Kjell Arne Grøttum (medlem, professor)
Svein Gunnar Gundersen (medlem av interimstyret, professor)
Thor Einar Hanisch (medlem av interimstyret, akademisekretær)
Gudmund Hernes (gjest, direktør, IIEP, Unesco Paris, tidl. undervisningsminister)
Alf Holmelid (gjest, forskningsdirektør, HiA)
Oddvar Holmesland (medlem, professor)
Harald Holt (gjest, direktør FN-universitetet, avd. Arendal)
Ernst Håkon Jahr (leder av interimstyret, rektor HiA, professor)
Else Marie Jakobsen (medlem, kunstner)
Karsten Jakobsen (gjest, professor, preses, Det kgl. Norske Videnskabers Selskab)
Harald Knudsen (medlem, professor)
Valerie Kubens (gjest, informasjonssjef, Sørlandet i 100)
Christian Fredrik Lindboe (medlem, professor)
Alf-Eivind Ljøstad (gjest, ordfører i Arendal)
Sylfest Lomheim (gjest, innbuddt kåsør, førsteamanuensis HiA)
Inger Moen (gjest, professor, visepreses, Det Norske Videnskaps-Akadem)
Eivind S.P. Myhre (medlem, professor)
Harald S. Næss (medlem, professor)
Els Oksaar (gjest, professor, Joachim Jungius Gesellschaft der Wissenschaften, Hamburg)
Jan Olav Olsen (gjest, stortingsrepresentant, Undervisningskomiteen)
Birger Munk Olsen (gjest, professor, preses, Det Kgl Danske Videnskabernes Selskab, København)
Helge Godtfred Omdal (medlem, professor)
Bo Ralph (gjest, professor, Svenska Akademien, stol nr 2, Stockholm)
Pål Steinar Repstad (medlem, professor)
Arne Rosenvold (gjest, rektor, Kristiansand Katedralskole)
Reinhard Siegmund-Schultze (medlem, professor)
Martin Skjekkeland (medlem, professor)
Olav Skjevesland (medlem av interimstyret, biskop)
Leiv Storesletten (medlem av interimstyret, professor)
Hjalmar I. Sunde (gjest, fylkesmann i Aust-Agder)

Per Svenningsen (gjest, ordfører i Grimstad)
Arild Sæther (medlem, professor)
Tor Oskar Sætre (medlem, professor)
Peter Trudgill (gjest, professor, British Academy)
Torstein Våland (medlem, professor)
Anders Wahlstedt (sykehusdirektør, Vest-Agder Sykehus)

Til behandling forelå slik dagsorden, foreslått av Interimstyret:

1. Konstituering og referering av medlemslisten
2. Godkjenning av innkalling
3. Behandling av midlertidige statutter
4. Valg (Innstilling: Interimstyret fortsetter fram til 27.10.03)
5. Valg av revisor

Ad 1: Konstituering og referering av medlemslisten:

Interimstyrets leder, professor Ernst Håkon Jahr ble valgt til møteleder . Deretter refererte interimstyrets sekretær, direktør Thor Einar Hanisch, listen over medlemmene per årsmøtets dato. Denne listen besto av 63 navn. Listen ble også omdelt.

Ad 2: Godkjenning av innkalling:

Spesifisert forslag til agenda for møtet var sendt medlemmene 16.10.02, med foreløpig innkalling 8.10.02. Innkalling med forslag til dagsorden ble godkjent.

Ad 3: Behandling av midlertidige statutter:

De midlertidige statutter tok utgangspunkt i Agder Akademis opprinnelige lover, senere benevnt statutter, vedtatt på generalforsamling 27.10 1962, med endringer lagt inn gjennom behandling i interimstyret 18.6.2002 og i senere styremøter. Det endelige forslaget, datert 27.10.2002, ble omdelt og fremmet for årsmøtet. Etter en kort kommentarrunde med fokus på bebudet senere vurdering med sikte på endelige statutter, ble statuttene enstemmig godkjent. I tråd med interimstyrets forslag fikk de status som midlertidige, og med gyldighet fram til årsmøtet 27.10.03.

Ad 4: Valg:

Initiativtakerne til retableringen av akademiet hadde fungert som interimstyre, og var:

professor/rektor Ernst Håkon Jahr, leder

biskop Olav Skjevesland, styremedlem
professor Svein Gunnar Gundersen, styremedlem
lektor Tore Austad, styremedlem
direktør Thor Einar Hanisch, akademisekretær

Årsmøtet ga enstemmig tilslutning til at disse fortsatte, men nå som regulært styre, med Ernst Håkon Jahr som preses. I tillegg forelå forslag fra styret om at årsmøtet godkjente at professor Leiv Storesletten tiltrådte styret som styremedlem. Også dette ble enstemmig godkjent.

Ad 5: Valg av revisor:

Statsautorisert revisor Torkel Hurvenes ble enstemmig valgt til revisor.

Møtet fortsatte umiddelbart med 2 korte foredrag, av preses og akademisekreter. Temaene for disse talene var henholdsvis: *Visjon for Agder Akademi* og *Glimt av Agder Akademis historie*.

Deretter kom årsmøtets hovedforedrag ved direktør i Unesco, Paris, og tidligere kirke-og undervisningsminister Gudmund Hernes: *Til den store gullmedalje*.

Preses avrundet årsmøtet med å takke Hernes for en på alle måter inspirerende tale og inviterte så forsamlingen til festmiddagen i rådhusets vakre møtesal. Under denne var det en rekke hilsningstaler, ikke minst av de framtredende representanter for de sju akademier som «sto faddere til» reetableringen av vårt regionale akademi: British Academy (professor Peter Trudgill), Joachim Jungius Gesellschaft der Wissenschaften (professor Els Oksaar), Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab (preses, professor Birger Munk Olsen), Kungliga Gustav Adolfs Akademien (generalsekretær, professor Lennart Elmhevik), Svenska Akademien (professor Bo Ralph), Det Norske Videnskaps-Akademi (visepreses, professor Inger Moen), og Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab (preses, professor Karsten Jakobsen). Fra landsdelens egne instanser hilste fylkesmann Hjalmar I. Sunde i Aust-Agder fra de to fylker, ordfører Alf-Eivind Ljøstad i Arendal, som også ønsket velkommen til byen Arendal og dens flotte rådhus, og fra Kristiansand, i ordførerens fravær, formannskapsmedlemmet Tore Austad.

Under middagen, som varte til ca kl 24, kåserte førsteamanensis Sylfest Lomheim, Høgskolen i Agder, artig om *Krøllalfaens historie* og arrangementsansvarlig akademimedlem Olav Breen ga en fin oversikt over historien til Agder Akademis medalje: En medalje som er preget med Henrik Wergeland på den ene siden og Niels Henrik Abel på den andre. Det satte en ekstra

spiss på arrangementet at deltakerne på årsfesten fikk hver sin av medaljen i sølv. Det var også vakker musikk av en kvartett som besto av Natasa Vidacic og Irena Banjeglav, fiolin, Jasmina Kozic, bratsj, og Sanja Ducanac, cello.

De fleste talene under arrangementet er gjengitt eller omtalt i Agder Akademis årbok for 2002.

De to store avisene på Sørlandet, *Agderposten* og *Fædrelandsvennen*, ga god pressedeckning fra arrangementet, især ved stort anlagte artikler onsdag 30.10.02.

Thor Einar Hanisch
Akademisekretær/referent

Programmet for årsmøte og årsfest

27.X.2002 Arendal Rådhus

Agder Akademi

(Stiftet 27.10.1962)

27. oktober 2002

kl. 16.30

Bussavgang fra Kristiansand (Gimlemoen)

kl. 17.20

Bussavgang fra Grimstad

kl. 17.50

Ankomst Arendal Rådhus

kl. 18.10

Års- og jubileumsmøte i Agder Akademi
i Arendal Rådhus

kl. 18.30

Thor Einar Hanisch
Agder Akademis historie

Ernst Håkon Jahr
Visjoner for Agder Akademi

Gudmund Hernes
«Den store gullmedalje»

kl. 19.30
Aperitiff

kl. 20.00
Festmiddag i Festiviteten

Velkomsthilsen ved ordfører i Arendal, Alf-Eivind Ljøstad

Meny:
Gravlaks med urtedressing
Lammefilet med dijonsennep
Karamellpudding med konjakkrem

Hilsener

Musikk
Natasa Vidacic, violin; Irena Banjeglav, violin;
Jasmina Kozic, bratsj og Sanja Dukanac, cello

Kåseri
Sylfest Lomheim

Kort om akademiets medalje
Olav Breen

Gaudeamus igitur

Kaffe i de tilstøtende rom

Visjon for Agder Akademi

Tale ved reetableringa av Agder Akademi
som vitenskapsakademi 27.10. 2002

Akademi-medlemmer og gjester! Ærede forsamling!

Det er altså to separate hendinger som skjer her i Arendal i kveld. Den ene er markeringa av at det i dag er 40 år siden Agder Akademi blei stifta. Vi har nå fått viktige glimt fra akademiet historie. Her gikk det klart fram at akademiet nå i de siste tiår har hatt en svært beskjeden aktivitet, noen vil si har ført en slumrende tilværelse. Sjefsredaktøren i Fædrelandsvennen har kalt akademiet en papirorganisasjon, og med hensyn til de siste tiår er det ingen grunn til å være uenig med han i det. Men vi har også fått høre at aktiviteten var en annen og langt betydeligere i de første åra etter 1962.

Det vi da gjør i dag er å benytte 40-årsmerkinga, eller om vi vil, 40-års-jubileet til å reetablere, eller – med et ord som akademisekretæren liker bedre – vitalisere akademiet som et moderne vitenskapsakademi i ei tradisjonell ramme. Det gjør vi fordi det vitenskapelige miljøet på Agder nå er blitt så stort, rikt og variert at det klart er behov for og – ikke minst – mulig å etablere et seriøst lokalt selskap der forskere fra ulike vitenskaper og skilte fagfelt bl.a. kan møtes og ha utbytte av hverandres spesialiteter.

Conrad Nicolai Schwach het en nordmann som levde mellom 1793 og 1860.

I 1820-åra var han regna som den største poeten i det nye Norge, men fra 1830 og utover kom han, som naturlig var, fullstendig i skyggen av giganter som Wergeland og Welhaven.

Schwach virka som sakfører her i Arendal i 1820-åra, og han blei en sentral mann i byens kulturliv, i styr og stell, før han høsten 1830 flytta som dommer til Trondheim. Der bodde og virka han til 1849. Fra 1842 var han sekretær i Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, og han skreiv i 1844 selskapets

historie fram til da, dvs. historia fra 1760 til 1844. Denne historiske oversikten begynner slik:

«Ligesom Menneskenes almindelige Trang ikke blot til Omgang men og til gjensidig Beskyttelse og Hjælp ved det materielle Livs Behov har foranlediget de Selskaber, hvoraf Stater opstode, saaledes har udentvivl videnskabelig dannede Mænds Trang til gjensidig Meddelelse og Bistand i det aandige Livs Interesser oprindeligiwiis foranlediget de Foreninger, hvoraf de saakaldte Videnskabsselskaber opstode. Saaledes forholder det sig idetmindste sikkert med det norske Videnskabsselskab i Throndhjem.»

«videnskabelig dannede Mænds Trang til gjensidig Meddelelse og Bistand i det aandige Livs Interesser», skrev altså Schwach – i tidas språk og uttrykksmåte – om bakgrunnen for dannelsen av lærde selskap, eller akademier. I dag ville han nok ha uttrykt seg noe annerledes, i allfall hadde han nevnt både kvinner og menn: «dannede Kvinder og Mænds Trang». Likevel er hovedinnholdet i Schwachs begrunnelsen om mulig enda mer aktuell i dag enn på hans tid, selv om det også er mange andre gode grunner for å etablere et akademi. Med stadig økende fragmentering gjennom spesialisering av vitenskapene, er det klart et økende behov for møteplasser der forskere fra ulike vitenskaper, områder og spesialiteter kan komme sammen og utveksle meninger og synspunkter.

Det første akademiet var, som vi alle veit, i Aten i antikken, hos de gamle grekere, der alt var filosofi – alle vitenskapers mor – og der alt hang i hop og utgjorde en helhetlig, ikke-fragmentert forståelse. Med framveksten av et sterkt økende antall nye vitenskaper og disipliner, med spesialisering og opp-splitting, er det blitt en stadig viktigere oppgave for akademiene å bidra til å framholde helhetens perspektiv, til å understreke at tross alt er det én verden vi ønsker å beskrive og forstå, selv om vi for å greie det, må dele virkeligheten opp i små og store biter, og ta for oss hver vår vesle bit, hver vår lille spesialitet. Jo mer spesialisering, jo større fare for isolering fra andre forskere, og dermed jo større behov for felles møteplasser. Gjennom århundrene har vitenskapakademiene vist seg å være svært tjenelige institusjoner som en slik møteplass. Men et akademi i dag, et moderne akademi, må likevel være mye mer enn et selskap for de få, et akademi skal ikke være en selskapsklubb, og det skal jeg ganske snart komme tilbake til. Men først må vi litt tilbake til Conrad Nicolai Schwach.

Selv om han bodde i Trondheim i nesten 20 år, hadde han tapt sitt hjerte til Arendal og Sørlandet det tiåret han bodde her. Han lengta alltid tilbake hit. Han forbindes da også i ettertid mye mer med Arendal enn med Trondheim,

og derfor er det rett og rimelig at det her i Arendal Rådhus henger et fint portrett av han, malt av Lehmann.

Schwach beundra Henrik Wergeland, antakeligvis både som dikter og begersvinger, for Schwach sjøl gjorde også mye av det andre, og i 1843 fikk han Wergeland innvalgt som medlem i videnskabsselskabet i Trondheim. Henrik Wergeland ser jo vi på som vår her på Sørlandet, siden han blei født i Kristiansand, og dere har sett at medaljen til Agder Akademi har wergelandsstatuen i Kristiansand på den ene sida (og Abels portrett på den andre).

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab – Henrik Wergeland – Conrad Nicolai Schwach – Arendal, det er en viktig tråd der, så det kan ikke tenkes noe riktigere enn å holde etableringsmøtet for vitenskapsakademiet på Agder nettopp her i byen, og nettopp i Rådhuset, der Conrad Nicolai sjøl kan holde øye med oss!

Og så glemmer vi i dette heller ikke at sjølv neste Johan Ernst Gunnerus, grunnleggeren av videnskabsselskabet i Trondheim og biskop i Trondheim, han sa i 1771 at han hadde til hensikt å flytte hele Videnskabsselskabet til Kristiansand dersom kongen i København fulgte hans råd om å etablere det første norske universitet i den byen.

Når vi også tar med, nå i Abel-året, at Videnskabsselskabet i 1827 var framsynt nok til å gjøre det 25-årige sørlandsgeniet til medlem – dere har også sett Niels Henrik Abels portrett på Agder Akademis medalje – så ser vi at det er flere tråder mellom Videnskabsselskabet i Trondheim og Sørlandet. Derfor var det ikke tilfeldig at det i fjor høst blei inngått en intensjonsavtale om samarbeid mellom Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab og Høgskolen i Agder, for øvrig den første avtalen i sitt slag som Videnskabsselskabet har med en institusjon utafor Trondheim.

Med Agder Akademi etablert som et regionalt vitenskapsakademi regner vi med et nært og fruktbart samarbeid med begge våre nasjonale akademier, i Oslo og i Trondheim, og jeg er glad for at begge er representert her i dag, sammen med representanter for hele 5 utenlandske akademier. Vi er naturligvis stolte og glade over at så mange andre akademier er med oss her på møtet i dag, og står faddere til vårt eget vitenskapsakademi.

Helt avgjørende for kvalitet og fruktbar vekst i et forskningsmiljø i dag er tilgang til og bruk av nasjonale og internasjonale nettverk. Derfor står nettverksbygging så sentralt i utviklinga av ethvert faglig miljø. Et vitenskapsakademi er et svært godt redskap for nettverksbygging. Med den kvaliteten som vitenskapsakademiene rundt om representerer, er det uhyre viktig for et sterkt voksende og ambisjonsrikt miljø, som det på Agder nå, å kunne få adgang til og komme inn i de viktige nettverkene som vitenskapsakademiene utgjør og

representerer. At det er 7 framstående akademier representert her i kveld, viser at Agder Akademi alt er godt i gang med den viktige aktiviteten.

Det er nødvendig å understreke at Agder Akademi skal være et regionalt akademi. Det er et akademi for å fremme vitenskapen på Agder. Men et akademi må aldri bli lokalt sneversynt og lokalt begrensa i utsynet. Derfor må det også ha medlemmer fra resten av landet og ikke minst fra utlandet. Vi har foreslått at det bør være ei ramme på 200 medlemmer, halvparten fra Agder, den andre halvparten delt mellom resten av Norge og utlandet. Dermed mener vi å balansere riktig mellom det tydelig regionale og det nødvendig utadvendte.

Det er viktig for Agder Akademi å fokusere på forskning som tar utgangspunkt i lokale data, lokal empiri. Hvis ikke agderbaserte forskere tar tak i og løfter fram denne empirien, er det ikke mange andre som vil gjøre det. Det påligger Høgskolen i Agder et stort ansvar her, men Akademiet kan være med som stimulator, pådriver og tilrettelegger.

En sentral oppgave for mange akademier er i tråd med dette å påskjønne god forskning. Jeg er glad for å kunne melde at Agder Akademi også kommer til å ha en slik funksjon og oppgave. Styret for Høgskolen i Agder vedtok tidligere i år å opprette en forskningspris og en populærvitenskapelig pris. Men høgskolestyret ønska samtidig at juryeringa av disse prisene skulle ligge utafor høgskolen, og at forskere på Agder generelt skulle kunne tildeles dem, ikke at prisvinnerne nødvendigvis må være tilknytta høgskolen. Styret fant da at Agder Akademi vil være den rette institusjonen til å dele ut disse to prisene. Også styret i det såkalte Skipskredittfondet har uttalt at det kan komme på tale å opprette en pris for økonomisk-administrativ maritim forskning, og at akademiet kan stå for også denne utdelinga.

Derfor skal akademiet – sammen med høgskolen og andre forskningsmiljøer på Sørlandet, f.eks. Agderforskning og forskningsavdelinger på sjukehus og i næringsliv – bidra til å stimulere og støtte forskning av høy kvalitet, og ha særlig prioritet på slik forskning som er landsdelsrelevant. Jeg ser det også slik at det er spesielt viktig å ha fokus på yngre, lovende forskere. Slik skal akademiet være med på å utfylle det totale vitenskapelige miljøet på Agder. Akademiet skal være med som en dynamo og som en kvalitetssikrer.

Statuttene som blei vedtatt nå, gjelder foreløpig for ett år. Det samme gjelder for valget av styret. Vi har nå 63 medlemmer. De er de grunnleggende medlemmene av akademiet som vitenskapsakademi, og det har vært maktpåliggende for interimstyret å få disse medlemmene med i en demokratisk prosess med diskusjon og drøfting av statuttene før de blir endelig vedtatt om et år, på neste årsmøte. Da vil også medlemmene få sitt medlemsdiplom.

Vi er svært glad for den økonomiske støtten akademiet har fått til etableringa, fra Sørlandets kompetansefond, fra Kristiansand, Grimstad og Arendal kommuner. Uten slik støtte ville vitaliseringa av akademiet ikke kunnet skje.

Det er ikke første gang noe viktig, kanskje vi kan si stort og viktig, blir etablert i Arendal. Ettersom vi er så heldige å ha tidligere arbeiderpartistatsråd Gudmund Hermes som hovedtaler, bør vi vel minne hverandre om at Det norske arbeiderparti blei stifta i denne byen, den 22. august 1887. Jeg tror knapt Agder Akademi vil komme til å bety like mye som Det norske arbeiderparti, men hvis akademiet klarer å leve opp til de visjonene jeg har trukket opp her, vil likevel det som skjer her i kveld, med reetableringa av akademiet som vitenskapsakademi for Agder, vise seg å være noe som vil bli huska: det skjedde i Arendal 27. oktober 2002.

Takk for oppmerksomheten!

Glimt fra Agder Akademis historie

Agder Akademi ble stiftet 27.X.1962. 300 av Agders fremste menn og kvinner stilte seg bak tiltaket. Første preses var rektor ved Kristiansand Katedralskole, dr. philos. Halvor Karsten Vegard Hauge, senere Ridder av St. Olavs Orden . Første sak var *universitetssaken*.

Hauges plattformer var rektorstolen ved denne hans kjære Schola Christiansandensis og Kristiansand Museum, der katedralskolens rektor automatisk var styreleder. Men verktøyene han benyttet var ikke minst universitetsskomiten og akademiet. Intet ringere enn en akademi- medalje av det pure gull fikk han utmyntet til belønning for fremragende vitenskapelig innsats. For om Hauge aldri så mye ble Agder distriktshøgskoles første direktør, var hans ambisjon alltid universitetet. For ham var distriktshøyskolen et skritt på veien til det endelige mål.

For å nå målet var det nødvendig å se hele Agder som politisk ressurs. Det gjorde Hauge. Beviset: Styret han satte sammen var likt fordelt Agder-fylkene i mellom. Med fylkesmann Henrik Svensen, Arendal, rektor Ola Nordal, Grimstad, overrettssakfører Guttorm Stray, Kristiansand, og justisminister Jens Haugland, Kristiansand, men opprinnelig Setesdøl.

Som varamenn stilte skoleinspektør Helge Rosenberg og stortingsmann Torvald Håverstad, begge Aust-Agder og redaktør Magnus Breilid og overlege Carl Rosendahl, Vest-Agder.

Også representasjonen til akademiets råd ble satt sammen etter det samme prinsipp. Men et par andre prinsipper så også ut til å ligge til grunn. Ønsket om akademisk kompetanse og ønsket om å speile av viktige yrker og funksjoner i samfunnet. Her finner vi Agder biskop Kaare Støylen, bestyrer Gunnar Dannevig, Flødevigen, redaktørene Johannes Seland, Fædrelandsvennen, og Einar Gauslaa , Agderposten, rektor Gunnar Lande, Søgne, tidl. stortingsmann Einar

Rektor, dr. philos Halvor Vegard Hauge, Agder Akademis første preses. Bildet er fra hans doktordisputas

Iveland, Iveland, forsøksleder Kaare Aamlid, Landvik, Kristiansand lærerskoles rektor Wilhelm Aarek, tidl. fylkesmann Nils Hjelmtveit, Eydehavn m.fl. Det fører for langt innenfor mine ti minutter å nevne dem alle.

Et navn skal imidlertid nevnes framfor de fleste; redaktør Magnus Breilid. Som pott og panne i Sentralkontoret for bygdesogearbeidet på Agder, ønsket han alt i 1948 et akademi, og ba om støtte til dette fra Det kongelige kirke- og undervisningsdepartementet. Men svaret fra departementet v/ ekspedisjonsjef Olaf Devik 22.10.48 var ikke oppmunrende:

«- Departementet har ikkje høve til å gje tilsegn på førehand om støtte til et større akademi for bygdesogearbeid på Agder under den føresetnad at dette også får kommunal hjelp.»

Ja, jamen forandrer tidene seg! Nå om dagen er jo lokal medvirkning ofte en forutsetning for statlig tilskudd!

Men Magnus Breilid glemte ikke sin kongstanke. Ja faktisk brukte han navnet Agder Akademi som en overskrift i sitt trykte utsyn av februar 1950 over arbeidet til Sentralkontoret dei siste åra. Altså 12 år før akademiet så dagens lys: Overskrift: *Agder Akademi*

Alle landsluter har sin samlingsstad for vitskapleg arbeid, men Agder har ingen. Vi har derfor saman med andre teke opp spørsmålet om eit *Agder Akademi* til fremje av vitskapleg arbeid på Agder. Her er oppgåver i mengd og sikert ein del amatør-vitskapsmenn (!) som er viljig til å taka fatt.» Ikke rart at Breilid kastet seg over Hauge, nesten straks han som ny rektor kom fra Drammen – men med aner fra Vegårshei, derav Vegard – til Sørlandet og Kristiansand Katedralskole sommeren 1960.

Om Breilid aldri så mye kom til en mottakelig rektor, presterte han likevel dette hjertesukket i et brev til redaktør Lorentsen, Stavanger, 29.8.1962:

– Det har vore eit tungt og vanskeleg arbeid å sameina Agderfylka om Akademiet, for det ligg lettare for egdene å stridast om ein ting enn å samarbeida. Då Sentralkontoret tok opp arbeidet for Akademiet for 15 år siden, laut alle redaktørene på Agder lova at dei ikkje skulle skriva eit ord om Akademiet før det var skipa. Og det har de halde, noko som har letta arbeidet mykje.»(!)

En kunne jo koste på seg å tilføye – eller skulle en heller la det være – at en liknende tilbakeholdenhet i å presentere et forutinntatt syn på betydningen av å retablere Agder Akademi, ikke er vist av alle denne gangen. Men mer positivt sagt: Så er da Akademiet heller ikke likegyldig, og det er blitt kjent.

I nevnte brev av Breilid, av alle altså til Aftenblad-redaktøren, skrev han også: Det blir rektor Nils P. Vigeland, fylkesmann, tidlegare statsråd Nils Hjelmtveit og truleg biskop Støylen som får arbeidet med statuttane. Og slik ble det.

Så fikk da også Breilid mye hyggelig åtgauum eller respons, for eksempel:

«-Jeg ser Agder Akademi til fremme av vitenskapelig arbeid i Agder som et gledelig og meget betydningsfullt tiltak.» Et brev fra biskopen som ikke slapp til på prekestolen i domkirken i hjembyen Kristiansand, Hamar biskop Kristian Schelderup.

«- Jeg har ikke vesentlig å tilføye, men er enig med Vigeland angående medlemskapet. Akademiets vitenskapelige karakter bør ikke hindre medlemskap av ikke-akademikere, men rådet og eventuelt styret bør fortrinnsvis være

besatt med vitenskapelig kvalifiserte folk. Det heter jo også i statuttene for Rogaland: Det vitenskapelige råd.-» Et brev fra Kaare Støylen til Nils Hjelmteit.

Og Agder har jo ofte skjelt litt til Rogaland, men har også vært først ute. Det var Hauge nøye med å poengtere.

Ved Universitetet i Oslo var det flere professorer som brant for Agder, for eksempel Eiliv Skard, Olav Bø, og Joh. N. Tønnessen. Sist nevnte skrev dette til redaktør Johannes Seland, som sammen med redaktør Einar Gauslaa og programsekretær Julius Hougen, utgjorde tilskipingsnevnden:

«- Det skulle ha vært meg en utsøkt glede å ha vært med på et så prisverdig tiltaks fødsel. Når nå en del av Universitetets forberedende prøver er henlagt til Kristiansand, tør jeg se opprettelsen av et Agder Akademi som et ytterligere skritt i retning av et Universitas Regia Christiania. Herved sender jeg Agder Akademis mine beste ønsker og min hjertelige takk til de menn som har gått i spissen for å få reist det. Ut vivat, crescat, floreat!» Må det så leve, skape, blomstre!

Ellers var det ikke bare menn å takke. Enkelte kvinner var med: Landets første kvinnelige stortingspresident, Magnhild Hagelia skrev: «-Eg trur akademiet har ei gjerning å gjøre. Lukke til!» Nå er lagtingspresidenten beæret med et møterom med fritt utsyn fra toppetasjen av Henrik Wergelands hus på Campus Gimlemoen. Som biskop Johan Ernst Gunnerus (1718-1773) i Trondheim, den første ildsjel for et universitet i Kristiansand.

I dette korte innlegget har jeg lagt vekt på å gi litt tidskoleritt om akademiets første skapelse.

Det fører for langt her å gå detaljert inn på hva akademiet faktisk utrettet. Kortversjonen er at det så *universitetssaken* som essensiell og arbeidet politisk for å fremme den, ikke minst ved å ta initiativ til at den første universitetskomiteen ble dannet. Det gikk inn for videre utbygging av Aust-Agder museet og for bygg for Kristiansand Museum, tidligere sterkt forsømte saker. «- Med gode museer følger mulighetene for effektive kulturhistoriske, arkeologiske og naturhistoriske studier, og dermed videre utbygging av universitetsundervisningen,» erklærte Akademiet.

Det ble arbeidet med planer om prisoppgaver og lansert slike oppgaver. Akademiets flotte medalje i gull ble bl.a. tidlig gitt til historikeren og statsarkivaren Hans Try (1934-1990) for hans svar på en prisoppgave om omlegging av jordbruket på Agder. Avhandlingen ble også, med Akademiets medvirkning, utgitt på Universitetsforlaget.

Senere, i perioden 1982-1991, engasjerte Akademiet seg i Kattegat – Skagerrak prosjektet, et stort anlagt kulturutviklingsprosjekt mellom Agder, Bohuslen og Nord-Jylland. Det var et prosjekt som resulterte i 17 publikasjoner.

ner i serien «Meddelelser» og i boken «Kystfolk» av Poul Holm. Akademiet skaffet også delfinansiering til et par av publikasjonene.

Så sent som i 1986 ble det gitt uttalelser fra Akademiet til sentrale instanser om organisering og utvikling av norsk museumsvesen og om norsk kulturminnevern.

Akademiets syn var at en rekke av landsdelens kulturskatter, som befant seg utenfor Agders grenser, burde flagges hjem: Også dette en toppaktuell sak ennå i dag!

Så skal vi heller ikke glemme at Agder Akademi er blant stifterne av Agderforskning, har bidratt med stiftelseskapital, og årvisst har møtt i dens rådsforsamling. Et bidrag gikk også til Wergelandsselskapet da dette ble etablert nå ved tusenårsskiftet.

Dagen, 27. X. 2002 hadde Magnus Breilid og Halvor Vegard Hauge fortjent å få oppleve. Det var jo Hauges sorg at det i lang tid ikke ble satset på akademiet, og han minnte meg på det, i 1999, bare noen uker før han gikk bort. Han så alltid landsdelens akademi som viktig, og reagerte sterkt på at en tidlig i 1980-årene la opp til å gi det en ny start via et imterimstyre for en 3-års prøveperiode. – Nei, her trengtes det så visst ingen prøveperiode! Akademiet kunne bare arbeide videre, sa han. Og etikettene, et lerd selskap, et moderne vitenskapsakademi, men dog med sans for tradisjonene, ville den gamle preses likt! Som dagens preses, professor Ernst Håkon Jahr gjør det!

Som dr. philos. Halvor Vegard Hauge ville gledet seg om han kunne se ut over den store forsamlingen oktoberdagen 2002 i Arendal Rådhus: En forsamling , av framtredende representanter for 7 av Europas etablerte vitenskapsakademier, av nasjonale og regionale forvaltere og politikere, inkl. 2 tidligere undervisningsministre, Austad og Hernes – den tredje, Lilletun, måtte dessverre melde forfall grunnet møte i Stortinget, men hilste.

Og ikke minst, en forsamling av og for akademimedlemmene selv: Representanter fra en medlemsliste som alt i utgangspunktet inkluderer 50 professorer og 4 av de fremste kunstnere som nå virker på og fra Agder!

Til den store gullmedalje

Tale ved 40-årsjubileet for og reetableringen
av Agder Akademi den 27. oktober 2002

Jeg står overfor et valg; skal jeg begynne med et spørsmål eller med å fortelle en historie? I en forsamling av milde sørlanders (selv om ikke alle på portrettene her i lokalene til Arendal Rådhus ser like milde ut!), som i så måte har et sinnelag til felles med Ole Brumm – er det kanskje sikrest å gjøre begge deler.

I Paris er det mange hus som har et påskrudd skjold eller en plakett med en tekst som forteller noe om hva som knytter seg til dem – en slags åpen historiebok for vandrere; «*Histoire de Paris*».

I en av de krokete svingene oppå en av høydene i byen, Montmartre, ikke så langt fra Sacre Cœur, på Place Jean Baptiste Clement, kan man på en slik plakett lese om at her, med god utsikt både mot sør og nord, var det i sin tid anlagt et tårn som ble brukt som stasjon for landmåling, nærmere bestemt et slags trianguleringspunkt. Man kan også lese seg til at det var vitenskapsakademiet i Paris som hadde brukt denne stasjonen som ledd i et større offentlig prosjekt.

Bakgrunnen er denne: Fra 1670 satte Det franske akademi seg fore å måle lengden på meridianen som strakk seg fra Dunkerque til Barcelona gjennom Paris, uttrykt både i lengdemål og grader. En abbed, Jean Picard, sto for målearbeidene mellom Paris og Amiens. Han reiste den 14. august 1675 en trepåle på Montmartre, som ble kalt meridianposten. Arbeidene ble videreført av en berømt familie av astronomer og landmålere, Cassini, og målepunktet kom til å tjene som grunnlag for kartet over Frankrike. Trepålen ble senere erstattet av en pyramide i stein som var tre meter høy med en lilje på toppen (kongens

merke). Inskripsjonen lød: «Året 1736 ble denne obelisen reist etter kongelig ordre for å markere meridian-linjen.»¹

La meg strekke historien videre, ut over plakaten. I det gamle regime, *L'ancien régime*, var alle systemer for mål og vekt lokale. Hver by hadde sin tid, og mål og vekt varierte med hvor man var. Ikke bare hadde man motsvarighetene til alen og fot, men *hvor* mange fot det var i en alen kunne også skifte fra sted til sted. Visse standardiseringsbestemmelser var kommet i stand under Ludvikene og andre konger av Frankrike. For eksempel hadde man den kongelige fot, *le pied royal*, men hvor langt det var fra hæl til tær på kongelig vis, det var det også ulike syn på. Ikke bare skapte forskjellene i mål og vekt svære problemer for handelen – det var vanskelig å vite hva man ville få når en handel skulle løpe over lengre avstander fordi målene altså varierte. Selvsagt ga også dette mye rom for fusk og fanteri. Så folk var rent ut sagt både frustrert og forbannet. En god del reformarbeid hadde begynt alt før den store franske revolusjon ga det – ja, revolusjonær fart.

-
1. På plaketten kan man lese, i skjoldform:

*'Histoire de Paris
La Mire du Nord
Place Jean-Baptiste Clément (Chansonnier)*

Dès 1670, L'Académie des Sciences entreprend de mesurer
la longueur d'un méridien de Paris exprimée en
toises et en degrés, de Dunkerque à Barcelone.

L'Abbé Jean Picard, directeur des travaux entre Paris
et Amiens, fait planter ici le 14 août 1675 une sorte
de pilier en bois, baptisé 'Le Poteau de La
Méridienne'. Repris par les Cassini, ces travaux
servent de base à l'établissement d'une carte de
France, et le poteau se trouve remplacé par une
construction pyramidale, en pierre, de trois
mètres de haut, surmonté d'une fleur de lys.

Une inscription précise : « L'An
1736, cet obélisque a été élevé
par ordre du Roi, pour servir
d'alignement à la méridienne

de Paris côté du Nord.

Son axe est à 2931

toises, 2 pieds de la

face méridionale de

l'Observatoire. »

Underveis hadde man også utviklet en slags filosofisk forestilling. Rousseau hadde jo, som vi husker, anbefalt at man skulle gå tilbake til naturen. Han mente at et godt mål burde være et «*naturlig mål*». I tillegg var man klassisk skolert og dannet, så når man jaktet etter et naturlig mål måtte det også ha et klassisk navn og gjerne ha en kosmisk begrunnelse. Det man jaktet på var altså et *naturlig metermål* – etter det greske ord for mål, *metron*.

Et forslag var kommet fra den kongelige astronom i København Olaus Rømer (1644-1710) og hans franske kollega, den foran omtalte Jean Picard (1645-1682). De foreslo at man kunne la en meter være pendelutslaget (fram og tilbake) for en pendel med swingperiode 1 sekund. Problemet var bare at identiske pendler på ulike steder hadde ulike utslag – og dermed ville metermålet bli stedsavhengig. Metermålet ville altså avhenge av hvor man var, og da var man kommet like langt.

Det er her Academie des Sciences kommer tilbake og inn i bildet på nytt. I 1790, året etter den store franske revolusjonen i 1789, ble oppgaven å finne et metermål lagt i hendene på en av de mest venerable vitenskapelige komiteer som noen gang er oppnevnt. «Dei som var med» var Lagrange, Laplace, Borda, Monge og Condorcet. De foreslo at man skulle oppgi pendelmålet på meter. I stedet foreslo de at en kunne la en naturlig meter være en timilliontedel av avstanden ved havoverflaten fra Nordpolen til Ekvator – så å si kosmisk begrunnet – til forskjell fra tommer og fot som var knyttet til den varierende lengden på kroppsdelar. En slik timilliontedel var selvsagt heller ikke «*naturlig*». Men idéen om at basisenheten for lengdemål skulle være en bestemt brøk av Jordens egen størrelse, hadde sterkt appell i opplysningsstiden. Man foreslo samtidig at metermålet skulle knyttes til desimalsystemet, slik at en meter kunne deles i ti desimeter som hver kunne deles i ti centimeter som hver kunne deles i ti millimeter – mens 100 meter kunne adderes til en hektometer og 1000 til en kilometer. Deling og ganging med ti er selvsagt enkelt – langt enklere enn for eksempel alen bestående av to fot hver på 12 tommer. (Alle som husker omregning av gamle engelske pund hver med 20 shilling som besto av 12 pence vil umiddelbart skjønne poenget!) Metermålet ville med andre ord gi en «*naturlig*» enhet koplet til en enkel regnemåte. Det var en stor tanke, en fantastisk tanke.

Og slik ble det: Den 26. mars 1791 ble forslaget fra Vitenskapsakademiet (Academie des Sciences) vedtatt av den nye revolusjonære nasjonalforsamlingen. Nå hadde selvsagt ingen vært på Nordpolen, og å foreta en måling av hele distansen til Ekvator var uggjørlig. Men man kunne gjøre det nest beste – å måle en *del* av avstanden. Man besluttet derfor å måle en del av en meridian, og valgte igjen den som gikk fra Dunkerque til Barcelona. To astronomer ble gitt

oppgaven: Jean Baptiste Joseph Delambre og Pierre Francoise A Méchain. Det tok dem sju år å gjennomføre oppgaven – og målestasjonen på Montmarte var bare en av flere på veien.²

Det er flere detaljer i historien. Blant annet at Mechain gjorde en regnfeil som han holdt skjult. Og at målet på en meter ble støpt i en platinastav, der en meter ble uttrykt ved avstanden mellom de to endepunktene ved en gitt temperatur. Den utgjorde den internasjonale standard for en meter i det meste av det 19. århundre. I dag kan man måle avstanden fra polen til ekvator ved havoverflaten nøyaktig. Gjør man det, vil man finne at platinastaven er 1/5 millimeter kortere enn en timilliontedel av avstanden fra Polen til Ekvator. Det forbløffende er ikke at meteren avviker fra det man opprinnelig siktet mot, men at man med den tids instrumenter faktisk traff så godt.

Hva er så poenget med denne ekskursjonen? Moralen er denne: I 1700-tallets Frankrike – ja, i alle 1700-tallsland – sto man overfor en enorm *praktisk utfordring*: de mange ustandardiserte mål og vekter. Utfordringen ble oversatt til en *vitenskapelig oppgave*. Den ble løst både *begrepssesig* og ved anvendelse av et nytt *instrumentarium*. Resultatet ble en standard som etterhvert blir innført overalt, selv i USA begynner man nå å oppgi veilengder i kilometer, ved siden av det gamle avstandsmål i miles. (I dag uttrykkes en meter på en annen måte enn ved platinumstaven: som avstanden lys passerer i vakuum på 1/299.792.458-dels sekund (CGPM Resolution 1)).

Å løse oppgaven – å finne og sette en ny standard – ble gitt til et vitenskapsakademi. Og det råd akademiet ga, ble fulgt opp av politiske myndigheter og andre beslutningstakere. Kort sagt: Akademiet definerte det politikerne skulle eksekvere – selv om noen, som vår norske matematiker og politiker Ole Jacob Broch, tok begge roller. Han var sentral både ved innføringen av det metriske system i Norge og ved å knytte en norsk beregning av meridianer til det europeiske system.

Jeg sa jeg ville fortelle en historie. Den har en bredere moral som vi nå kan trekke. Spørsmålet er dette: Hvordan skal man *sette og holde standarder* – vitenskapelige standarder – og bringe dem ut til folk flest, for deres tarv og til deres beste? Og svaret på dette spørsmålet er langt på vei en historie om akademier, slik historien foran forteller. Så la meg nå trekke forbindelsen til akademiene tydeligere.

Selvste Platon regnes som grunnleggeren av det første akademi – *Academia* var en offentlig hage eller lund i en av Athens forsteder. Aristoteles

2. En fengslende fremstilling finnes i Ken Adler, *The Measure of All Things. The Seven-Year Odyssey and Hidden Error that transformed the World* (New York: The Free Press, 2002).

Lycaeum, som lå på breddene til Ilissus i øst i Aten, kom senere i rekken. Det samlet både lærde og studerende – forskere – bokstavelig talt i tett omgang: For Lycaeum hadde takdekkete gangveier, kalt *peripatos*. Dermed fikk det avlede ord, *peripatetikos* betydningen «å gå rundt og undervise», og Aristoteles' disipler fikk utnavnet *peripatetikere*. I vår tid har vi myntet uttrykket «management by walking around» og det er jo da en akademisk variant av det Aristoteles praktiserte. – Slik været er her på Agder nå, kan pedagogiske rundvandringer under takdekkede snarere enn gjengrodde stier ha noe for seg.

Et av de tidlige og egentlige vitenskapsakademier var *Academia Nazionale dei Lincei* grunnlagt i 1603 av fire unge menn som brant for forskning og ønsket å trenge inn til naturens hemmeligheter. De var inspirert av Galileos forelesninger, og Galileo selv sluttet seg til det nyopprettede akademiet i 1611. Det hadde også filologer og advokater, ja, selv diktere som medlemmer.

Kardinal Richelieu etablerte *Académie française* i 1635 for å regulere og å sette standarder for det franske språk, bl.a. ved å samle inn tilfanget til den første store franske ordboka. Målet var å utvikle «sam-fransk», for å si det slik. Men akademiet har selvsagt øvet en intellektuell innvirkning på det franske samfunn som går langt ut over det språklige. *Académie Royal des Sciences* kom til i 1666, og flere kongelige akademier ble etablert etterhvert. Alle de gamle kongelige akademier ble avskaffet av Konventet i 1793, men gjenoppsto samlet under nytt navn som Institut National des Sciences et Arts – fra 1871 bare kalt *Institut de France*.

Royal Society begynte uformelt i 1640-årene og ble offisielt etablert den 28. november 1660 – selv om man kan si at det ikke ble grunnlagt en gang for alle. Men det fikk prominente medlemmer som Christopher Wren og Robert Boyle.

La oss også ta med *Det Kgl. Norske Videnskapers Selskab* fra 1760, grunnlagt i Trondheim av Johan Ernst Gunnerus, sammen med historikerne Gerhard Schøning og Peter Frederik Suhm, og hvis «Skrifter» stadig publiseres som den eldste serie uten avbrudd. Og *Det Norske Videnskaps-Akademi* ble stiftet i Oslo i 1857 som en frittstående, landsomfattende og tverrfaglig organisasjon som skulle dekke både naturvitenskaper, åndsvitenskaper og samfunnsvitenskaper.

I dag har praktisk tal alle land sine akademier, og mange har flere. I USA har for eksempel delstatene vitenskapsakademier, og de er organisert i en egen *National Association of Academies of Science*. Tilsvarende organisasjoner finnes i ALLEA (All European Academies), Academia Europeae og IAP (The Interacademy Panel), som er et globalt nettverk bestående av 90 vitenskaps-

akademier, og *IAC (InterAcademy Council)*, som har nasjonale vitenskapsakademier som medlemmer.

Kjerneoppgavene både for akademiene og sammenslutningene av dem er i hovedsak de samme som da de første ble etablert: *å sette og å holde standarder*. Spørsmålet er hvorfor dette er viktig – og hvorfor det er viktig nå, ikke minst nå som forskningens plass er så uomtvistet, ja, er selve nøkkelsteinen i kunnskapssamfunnet.

Grunnene er flere.

For det første at vårt samfunn i like så stor grad er organisert rundt distraksjon som ambisjon, rundt sosialt divertissement like mye som faglig engasjement. Selv om vi har fått umåtelig sterke nye fellesinstitusjoner – fjernsynet er bare en av dem – kan disse like gjerne bidra til privatisering og isolering som etablering av *felles møteplasser, særlig for faglig driv*.

For det andre fordi det kan skje en sosial forvitring i relasjonene *mellom* fagene: de er hver for seg blitt så omfattende virksomheter, så spesialiserte og så innadrettede at det er mer påtrengende med fora som åpner opp og åpner ut og binder sammen – ja, som kan understreke både organisatorisk og sosialt at *vitenskapens fremme er et stort, felles prosjekt*.

For det tredje at når forvitringskreften setter inn, er det også nødvendig å sørge for å *organisere krav til hverandre* og å organisere gjensidig anerkjennelse for faglig innsats. Det er dét det betyr å sette og holde standarder. Og det er slike oppgaver Agder Akademi må sette seg fore her i landsdelen – og bidra også utenfor den.

La meg derfor utype noe mer et akademis oppgaver.

Den første oppgaven er *å fremme forskning, uansett type og disiplin*. Et vitenskapesakademi må derfor på allmennvitenskapelig grunnlag energisk bidra til både å formidle lerdøm og å vinne innsikt. Det må vise at forskningen også i forhold til samfunnet rundt på en og samme tid kan være *tradisjonsbevarer og endringsagent*. Det må stadig rapportere fra forskningsfronten og bidra til å *flytte* fagfronten. På den ene side må nye sider skrives inn i kunnskapens bok: kan forskningen ikke fortelle noe nytt, har den tapt. På den annen side må man samtidig motvirke at det mennesker alt har skapt og brukt, forsvinner inn i den største av alle bøker: glemmeboken. For eksempel regner UNESCO med at om lag halvparten av verdens 6000 språk kan forsvinne i løpet av dette århundre. Et akademi kan derfor stille nye utfordrende problemer gjennom prisoppgaver, gjerne det man før kalt «gullmedaljeoppgaver».

Den andre oppgaven for et akademi er *å fremme vitenskapelig kommunikasjon mellom kolleger* – som altså ikke bare er fagfeller i snever forstand, men som er forskere med interesser i mange retninger ut over eget spesialfag.

Universiteter og høyskoler kan ha både fakultetsråd og kollegium, men de er primært administrative enheter, ikke enheter for bred faglig utvikling og orientering. Et akademi skal, for eksempel gjennom *fellesmøter* eller årlige spesialforedrag presentere nye funn og resultater (Royal Society har for eksempel «The Cronian Lecture» i biologifagene, «Bakerian Lecture» i fysikkfagene). Poenget er både å vise hva som er godt faglig arbeid og samtidig å gi det anerkjennelse – anerkjennelse er jo ikke noe man får, men noe man vinner.

En tredje oppgave et akademi skal bidra til, er å vinne rekrutter til forskning. Et godt eksempel er «Project 2061», et initiativ som er tatt av *The American Association for the Advancement of Science* for å bedre opplæringen i ungdomsskole og videregående, slik at alle som tar den, tilegner seg grunnleggende ferdigheter og kunnskaper i naturfag, matematikk og teknologi.

En fjerde oppgave er *vitenskapelig opplysning* og å fremme forståelse for forskningens samfunnsmessige betydning, slik at allmennheten bedre kan gripe og bruke forskningens resultater og metoder. Et akademi skal «øke interessen for vitenskapelig forskning» både ved de problemer som angripes, og ved den formidlingsform som benyttes. Selvsagt kan akademiet her knytte kontakter til andre kunnskapsenheter som for eksempel museer, sykehus eller forskningsdrevne bedrifter.

En femte oppgave er å gi *beslutningsstøtte*, både lokalt og nasjonalt – altså tjene det omliggende samfunn. Offentlig politikk har vitenskapelige sider. Derfor kan et akademi gå inn i et aktivt utvekslingsforhold til myndigheter om alt fra flora og fauna til krefter og stoffer – men altså på forskningens egne premisser. Poenget er ikke bare å fortelle om hva man vet, men også om den usikkerhet man står overfor.

Endelig må et vitenskapsakademi knytte forbindelsen utad, til andre land, til det større forskerfellesskap som spenner om kloden. Forskning er et omfattende kollektivt prosjekt for å vinne ny kunnskap og bruke den med humanitet og fornuft. Gjennom å kople seg til internasjonale nettverk kan man så å si fokusere lokalt og samtidig kommunisere globalt. En måte akademier typisk gjør dette på, er ved innvalg av medlemmer fra utlandet.

Mer allment er oppgaven for et akademi denne: i et felleskap av fagfeller å opparbeide og vedlikeholde nok nysgjerrighet til å aldri slippe opp for spørsmål og oppdagelsesglede. Eller for å bruke Fritdjof Nansens ord: Å vekke *eventyrlyst*³ – altså aspirasjoner for intellektuelle utforder. For intellektuelt arbeid har emosjonelle sider. Og de to viktigste er: 1) de gleder man kan oppgave ved å lære noe nytt eller 2) finne ut noe nytt – kort sagt, å erfare noe som

3. Fritdjof Nansen, *Eventyr-lyst* (Oslo: Jacob Dybwad, 1926). Også senere utgaver.

du før enten ikke hadde eller som verden før ikke kjente. Og samtidig gjøre dette ved å sette og holde standarder for ikke bare å finne, men også å formulere det som er funnet – gjerne i fortellinger som den om bestemmelsen av metermålet jeg innledet med.

Man kan forsøke å uttrykke disse oppgaver kompakt og formulere dem i tilknytning til den store europeiske tradisjon for faglig arbeid, den som er båret til oss gjennom katedralskoler og universiteter og akademier. For innen denne tradisjon var oppgavene

- å nå dypere forståelse, innsikt og tolkning
- å rekke videre ut og helst favne alle vitenskapens felter
- å redusere usikkerhet ved å søke sann kunnskap

Eller for å si det slik de ville sagt det som et motto på den gamle katedralskolen her i Agder, Schola Christiansandensis – på latin:

- profundius
- latius
- certius.

For realisere et slikt motto holder det å huske to ting. For det første at initiativet tilhører den som tar det. For det andre, og gjerne med referanse både til Abel og Wergeland slik det seg hør og bør her i landsdelen, å sette en standard. Gjerne en gullstandard. Og selvsagt for å utløse innsats til den store gullmedalje.

Hilsninger

Peter Trudgill

Hilsning fra The British Academy

This year is an important year for the British Academy also: we obtained our Royal Charter one hundred years ago, in 1902.

The British Academy was founded as the humanities counterpart to the Royal Society and was originally known as «The British Academy for the Promotion of Historical, Philosophical and Philological Studies». Today, in addition to the humanities, it is also concerned with the social sciences. We currently have a Fellowship of over 700 Ordinary Fellows and Senior Fellows, who are, at the time of election, «habitually resident in the United Kingdom». Up to 35 Ordinary Fellows and up to three Senior Fellows (aged over 70) may be elected in any one year. We have also overseas –resident Corresponding Fellows, and a small number of Honorary Fellows.

I recall that, after my election, at my first meeting of the Linguistics and Philology section of the Academy, a very distinguished Fellow, Professor R.H. Robins, told me that I had joined a «very strange» body of people. «Once you have joined,» he said, «you then have to spend most of your time deciding who else may join!» But of course we do much more than that. The Academy is very much involved in the administration of research grants and research posts; and Fellows sit on policy committees, give consultations, and «represent the Academy at home and abroad» – something which I am very happy to be doing right now. So we depend largely on the Universities for our Fellowship, but the Universities also depend on us. And here I see too a role for the Agder Academy –

to be a vital part of the milieu around the new University of Agder, and to support the University in its academic and intellectual endeavours.

I am particularly happy to see that the Agder Academy is to have a regional orientation. Social theorists tell us that an important aspect of globalisation is *glocalisation*. This term refers to the fact that globalism can strengthen localism, but also to the rather paradoxical fact that localism is now a global phenomenon. What we are witnessing, that is, is a growing global valorisation of particular local identities. It is clear that the Agder Academy will be an important part of that process.

On behalf of the British Academy, I congratulate you, the founding members, and wish you every success.

Els Oksaar

Hilsning fra Joachim Jungius Gesellschaft der Wissenschaften

Präses, Ärade festförsamling

På Joachim Jungius Gesellschaft der Wissenschaften vägnar har jag den äran att gratulera Agder Akademi till 40-års jubileum och etablering som vetenskapsakademi. Jag tackar för inbjudan att få vara med på denna högtidsdag och att få hålla «en kort hilsningstale», som det står i inbjudan. En linguist känner sig därvid förstås förpliktad att vara mycket noga med att interpretera orden «kort» och «hilsningstale» – vi vet ju att det finns stora kulturella olikheter också på detta område.

Visserligen kan det vara sant, att, som engelskmän säger: «The best way to make a speech during dinner is to have a good beginning and a good ending and to keep them as close together as possible». Men: mellan *captatio benevolentiae* och *coda* finns det i kväll säkert litet spelrum för att verbalisera lyckönsningar.

Lyckönsningar har något gemensamt med musiken – båda lever ju av upprepningar av temat och dets variationer. Därför är det rådligt att vara förtrogen med den engelska sentensen «Never speak when you have to say something; speak only when you have something to say». När nu Tysklands nordligaste vetenskapssällskap, grundad 1957, gratulerar Norges sydligaste vetenskapsakademi och önskar framgång och lycka till – i nutiden och i framtiden, så syftar jag inte enbart på de vetenskapliga aspekterna utan också på de mänskliga som empatistyrd kommunikation och vänskap: «sine amicitia vita est nulla». Detta kan stimulera, i synnerhet vid den eviga sökandet av sanningen, och när vi påminns om Hippokrates utsago, som över Seneca har kommit til oss: «Ars longa, vita brevis». Jag tänker också på den gamla sentensen som finns i Sanct Anna kloster i Augsburg: «In necessaries unitas, in dubies libertas, in omnibus caritas» och dess tyska översättningen « Im Unumgänglichen Einigkeit, im Strittigen Toleranz, in allem Menschlichkeit». Kanske är också allt detta en återkommande melodi i framgångens och lyckans symfoni.

Jag slutar mitt tal till Agder Vetenskapsakademi med den gamla akademiska hälsningen

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT! AD MULTOS ANNOS!

Lennart Elmevik

Agder Akademis 40-årsjubileum 27 oktober 2002

Herr Preses, ärade akademiledamöter, kära medgäster!

Jag vill uttrycka min glädje och tacksamhet över att som representant för Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur, en riksakademi med sitt säte i Uppsala, få delta i firandet av Agder Akademis 40-årsjubileum. Den akademi jag, som dess sekreterare sedan 22 år tillbaka, företräder kan om en dryg vecka högtidlig hålla sin 70-åriga tillvaro.

Några korta ord bör vid det här tillfället sägas om Gustav Adolfs Akademien. Den grundades 1932, på 300-årsdagen av Gustav II Adolfs död i slaget vid Lützen. En inte ovanlig föreställning är att Akademien har till ändamål att speciellt värda minnet av kungens framgångar på slagfältet. Det är sant att kungen blev Akademiens *heros eponymos*, men inte, för att citera en centralgestalt inom Akademien folklivsforskaren och filologen Dag Strömbäck, «på grund av sina krigiska bedrifter utan på grund av sina oavlåtliga omsorger om svensk kultur, i vilka [...] också framträddes ett markerat intresse för vår forn-forskning, vårt språk och dess provinsiella skiftningar, våra olika landskaps seder och bruk och topografiska förhållanden, kort sagt för hela vårt folk, dess miljö, traditioner och kulturminnen». Akademiens uppgift är enligt dess stadgar «att främja forskning rörande svensk folklig kultur, särskilt genom *att* i sina handlingar och tidskrifter offentliggöra forskningsrön, *att* initiera och understödja vetenskapliga undersökningar, *att* anordna föredrag, symposier och exkursioner, samt *att* genom stipendier och belöningar stimulera vetenskaplig verksamhet». Antalet ledamöter är f.n. ca 215, varav 70 arbetande (40 inländska och 30 utländska). Övriga kategorier är seniorledamöter (f.d. arbetande ledamöter som passerat 70-årsgränsen), hedersledamöter, stödjande ledamöter och korresponderande ledamöter. Akademien utger fem vetenskapliga tidskrifter och har en livskraftig serie acta.

Det vore lockande att en kväll som denna, när strålkastarljuset med självklar rätt riktas mot en bestämd akademi, dagens jubilar, ge en exposé över akademiernas utveckling och betydelse under århundradena, via blomstringstiden på 1400-talet i de moderna akademiernas fädernesland, Italien, under tider av stark uppgång växlande med perioder av påtaglig nedgång, men det skulle givetvis föra alldeles för långt. Jag begränsar mig, och gör det även med denna begränsning helt kortfattat, till några tankar om akademiernas roll i våra dagar. Mitt perspektiv blir svenskt, men det skulle förvåna mig om det inte i själva verket har betydande räckvidd.

I en tid av för akademiska forskare och lärare alltmer pressande tillvaro, med för mångas vidkommande starkt beskuren tid för forskning under gynnsamma betingelser och befruktande kontakter med kolleger inom samma eller näraliggande ämnen, spelar akademierna en allt viktigare roll som mötesplats i trivsam miljö för att utbyta tankar om gemensamma vetenskapliga problem eller för att öka sitt vetande om forskningsfält som inte ligger precis nästgårds det egna men som det kan vara av betydelse för detta att ha insyn i.

Till de mörka molnen på den akademiska himlen hör definitivt den nedrustning av universitetens och högskolornas infrastruktur som blivit resultatet av den kontinuerliga urholkningen av fakultetsanslagen. Beroendet av externa anslag ökar närmast dramatiskt, anslag tilldelade enligt beslut av instanser som inte sällan till betydande del befolkas av personer som säkert i allmänhet är både kloka och väldenande men som inte alltid inser vikten av att stå upp till försvar för den fria forskningen. Risken för att den akademiska friheten hotas växer. Det rör sig naturligtvis inte, det vill jag för undvikande av varje missförstånd kraftigt understryka, om hot av det slag som kan befaras när det gäller totalitära regimer, med ändock om ett hot som måste tas på allvar. Det har i den svenska debatten på senare tid talats om att universiteten håller på att förlora sin själ, att den akademiska härdsmältan kommer allt närmare. Det kan synas vara en drastisk profetia, men risken att den blir verklighet kan ingalunda uteslutas och får därför inte negligeras.

I ett läge då universitetsinstitutionernas resurser till fri disposition sålunda kraftigt minskat – och motsvarande medel i bästa fall existerar uppbundna i projekt – har akademierna i många fall kunnat räcka en ekonomiskt hjälplande hand till forskning, forskningsresor, kongressdeltagande, tryckning av vetenskapliga alster m.m. På grund av den fortsatt negativa börsutvecklingen – först sprack IT-bubblan och sedan, till stor del som en följd härv, börsbubblan – har möjligheten att ge detta stöd successivt minskat. Men när det gäller detta problem kan man ändå hoppas på bättre tider relativt snabbt. Svårare tror jag det blir att komma till rätta med den grundläggande problematik jag här har berört.

Det finns alltså hopp – jag skulle trots allt vilja säga gott hopp – om att akademierna även fortsättningsvis skall kunna ge inte bara moraliskt utan också pekuniärt stöd till forskarsamhället, att de skall kunna fungera som åtminstone någon motvikt mot det i dag starka beroendet av extern finansiering för att kunna hålla den vetenskapliga verksamheten på en någorlunda rimlig nivå.

Optimism och ljusa färger i penselföringen bör naturligtvis dominera en kväll som denna, då vardagens möror och idrot arbete i sann luthersk anda skall avlösas av avkoppling och fest. En professor i Lund, Johan Thyrén,

uttryckte vid en studentuppvakning 1921 samma sak på ett något originellt sätt. Han citerade ett bibelställe, en vers i Psalmaren (90:10), som lyder så här i av mig moderniserad språkform: «Vårt liv varar i 70 år, högst 80; och när det varit som bäst, har det varit möda och arbete.» Så tillade Thyrén: «Men lyckligtvis är livet inte alltid som bäst.» Jag kan bara instämma.

Med dessa ord uttalar jag på Kungl. Gustav Adolfs Akademis vägnar förhoppningen att Agder Akademi skall gå en ljas framtid till mötes. Vivat, crescat, floreat!

Jag ber att till Preses få överlämna ett exemplar av vår akademis jetong i lödigt silver. Guldvarianten får anstå till 50-årsjubileet!

Bo Ralph

Tal hållt vid instiftandet av Agder Akademi den 27 oktober 2002

När Olof Palme vid ett statsbesök på Kuba talade till en mångtusenhövdad församling på ett stort torg, mottogs han med öronbedövande larm redan då han tog plats i talarstolen. Folk hade instruerats att vifta med flaggor och visa den prominente gästen sin uppskattning. Det verkliga jublet bröt emellertid löst - denna gång helt spontant - då Palme hade hunnit bara någon enda mening in i sitt tal. Det visade sig nämligen till folkmassornas överraskning och förtjusning att han talade flytande spanska. Det hade ingen väntat sig av en statsman från det avlägsna Norden.

Språket är människans viktigaste kommunikationsredskap. Med detta förmedlar man inte bara det som budskapet tycks innehålla rent språkligt utan också mängder av signaler av mera subtilt slag. Det faktum att man talar någon annans språk kan i vissa lägen gå rakt in i hjärtat på åhöraren, och man får vänner för livet, även om ens språkbehärskning inte är perfekt. Andra gånger kan det vara helt misslyckat att tilltala folk på deras eget språk, framför allt om de attityder man uppvisar talar ett annat språk än man själv.

Det är naturligtvis fullständigt onödigt att inför åhörare som nästan alla är norrmän tala om språkets vikt, men låt mig bara fortsätta lite på den här linjen. I svensk historia är den 19 augusti 1772 ett välkänt datum, åtminstone för de medborgare som har läst historia i skolan. Det var då Gustaf III genomförde sin relativt odramatiska statskupp; det mest dramatiska i sammanhanget var kanske att han bar en vit bindel om sin vänstra överarm och över huvud taget demonstrerade sitt intresse för teatraliska effekter. När han dagen därefter på Stortorget i Stockholm talade till svenskarna, blev reaktionen ungefär som när Palme talade till kubanerna. Först jublade man pliktskyldigt - det var ju trots allt Konungen som talade. Därefter gick det som ett sus genom åhörarskaran: han talade svenska! Det hade ingen svensk kung gjort på bra länge.

Inte heller denna anekdot imponerar kanske särskilt mycket på norrmän. Norges kung hade ju på Gustaf III:s tid i århundraden talat något annat språk än norska, minst lika ofta tyska som danska, och ganska snart efter Gustaf III:s död fick Norge samma franskspråkiga kung som Sverige. Allt var inte bättre förr.

Men tillbaka till Gustaf III. Han var naturligtvis ingen demokrat i vår tids mening. Han var snarare en riktig despot i sin egen tids anda. Men samtidigt var han en intressant personlighet, han var en säregen begåvning, en människa med visioner. När han 1786 instiftade Svenska Akademien, hade han den franska som sitt höga föredöme. Att den franska akademiens 40 ledamöter redu-

cerades till 18 svenska motsvarigheter lär ha berott på att kungen tyckte *ader-ton*, som det hette på 1700-talet, lät så vackert.

Vackert skulle också det svenska språket låta, och det skulle låta vackert inför världen. Det högt ställda målet var sålunda att svenskarna skulle stimuleras till att utveckla sitt språk, så att detta vann samma anseende jorden runt som de stora kulturspråken. Det skulle ske genom att det på svenska skulle framställas en högtstående litteratur värd att uppmärksamas utanför landets gränser.

I rimlig grad får man väl säga att detta har lyckats. Svenska Akademiens betydelse i svenskt och internationellt kulturliv har under de drygt 200 år den har ägt bestånd visserligen varierat högst betydligt. Länge förblev den en angelägenhet endast för det egna landet. Med kungens stöd fick den omedelbart efter sin tillkomst högt anseende inom riket, men under 1800-talet genomlevde Akademien både goda och dåliga tider. Sviktande ekonomi var oftast orsaken till nedgång, men också en viss tröghet från ledamöternas sida, då det gällde att verkställa de grundläggande uppgifterna, spelade in. Svenska Akademien hade ju även i det avseendet följt sin franska förebild och skulle enligt statuterna ge ut en grammatik och en ordbok. Båda dessa arbeten lät vänta på sig, vilket undergrävde Akademiens auktoritet. I och med 1900-talet kom emellertid ett stort internationellt uppsving, mycket tack vare Alfred Nobels donation. Svenska Akademien blev en av de prisutdelande instanserna. Idag är namnet *Nobel* ett av världens starkaste «varumärken», som det heter nu för tiden, och de priser som genom sin benämning hugfärster detta namn omges av en nimbus som väl är unik. Det är som bekant ett gemensamt svenskt och norskt uppdrag att föra den traditionen vidare. För Svenska Akademien har det fått en betydelse som är svår att överskatta.

Det som sagts här skall inte uppfattas som ett utslag av svenskt navelskåderi och absolut inte skryt. Tanken är bara att låta exemplet visa hur existensen av en lärdoms inrättning kan bidra till en gynnsam utveckling för nationens andliga liv. I Sverige har det förvisso tillkommit akademier och lärda sällskap både före och efter 1786. Äldst är Kungliga Vetenskapsakademien från 1739. Innan Svenska Akademien inrättades, var det också Vetenskapsakademien som hade ansvaret för språkfrågorna. En bestående nationell insats gjorde Vetenskapsakademien genom sin bestämmelse, att alla presidietal och förhandlingar skulle äga rum på folkspråket, inte på latin. Ledamöterna knotade; man fann sig länge bättre till rätta med latinet, eftersom något svenskt fackspråk inte fanns tillgängligt. Men man fogade sig. Så har exempelvis Linné i sina resedagböcker långa inslag på latin, men dessa översätts till svenska eller redigeras till stor del bort i de tryckta versionerna.

På så sätt kom Vetenskapsakademien att spela en avgörande roll i ett skede då svenska ännu befann sig på ett standardiseringssstadium. Med tanke på språkets centrala betydelse i samband med en nations konsolidering, kan akademierna i Sverige sägas ha varit avgörande för nationens utveckling.

Nu var detta visserligen på 1700-talet. Har då vetenskapliga akademier någon roll att spela idag och under det nya årtusende som vi nyss påbörjat? Svaret är obetingat ja. I Sverige har det efterhand tillkommit flera nya akademier, som andra kan upplysa om bättre än jag. Dessa nyare akademier har på ett mycket lyckosamt sätt funnit sina speciella former och viktiga uppgifter att fullgöra inom kultur- och vetenskapssamhället. Tillsammans med de äldre bilda de ett nödvändigt komplement till universitet och högskolor, särskilt när dessa har fullt upp med att försvara sig mot ogynnsamma konjunkturer. Inom akademiernas ram bevaras det andliga svängrummet lättare. Jag har här särskilt uppehållit mig vid handhavandet av språket, men akademiernas betydelse gäller naturligtvis alla discipliner.

Den nya Agder Akademi kommer med stor sannolikhet att fylla liknande funktioner som de svenska akademierna har gjort i Sverige, särskilt om man såsom planerat samarbetar framgångsrikt med andra norska akademier och akademier utanför Norge. Jag vill i sammanhanget påminna om att fågelvägen mellan exempelvis Kristiansand och Sveriges näst största stad är kortare än den mellan Kristiansand och Norges näst största stad, ungefär lika lång som mellan Kristiansand och Norges huvudstad. Den mänskliga anden flyger lika lätt som fågeln. Eftersom jag har min rot på svenska västkusten och alltid har betraktat Skagerack som ett slags skandinaviskt hav lika mycket som ett hav, ser jag det som ett särskilt privilegium att på Svenska Akademiens vägnar få önska Agder Akademi all framgång.

När Svenska Akademien firade sitt 200-årsjubileum i april 1986, lät man präglia ett mycket begränsat antal repliker av den guldetong med Gustaf III:s bild som framställdes till instiftandet 1786. Med hälsningar och välgångsönskningar från Svenska Akademien ber jag också att få överlämna en sådan jetong. Förhoppningsvis lyckas den personliga tonen och hjärtligheten i hälsningen från en äldre systerakademi i ett broderland tränga igenom den högtidlighet som gärna omger sådana här tillfällen. Lycka till!

Birger Munk Olsen

Hilsning fra Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab

President i Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, professor Birger Munk Olsen, hilste fra det eneste danske vitenskapsakademiet. Han sa at Danmarks geografi er slik at det ikke finnes regionale akademier, og akademiet representerer dermed hele landet. Det er fra 1742, og har til formål å styrke vitenskapens stilling i Danmark, særlig grunnforskningens, og å fremme tverrvitenskapelig forståelse. Dette skjer især ved å holde møter og utgi skrifter, ved deltagelse i internasjonalt samarbeid, samt ved rådgivende virksomhet.

Selskapet tar opp som medlemmer forskere, hvis kunnskaper og vitenskapelige innsats gir grunn til å vente at de skal virke for selskapets øyemed. Medlemmene er dels innenlandske, dels utenlandske. De er inndelt i to klasser, en humanistisk, inkl. samfunnsvitenskapene, og en naturvitenskapelig, inkl. de matematiske vitenskaper. Maksimalt 30 medlemmer kan velges inn per år, likt fordelt på de to klasser.

Selskapet ivaretar en rekke danske kontakter med utenlandske nasjonale eller internasjonale sammenslutninger og organisasjoner. Det gir også råd til offentlige myndigheter og institusjoner. Dessuten deler selskapet ut priser og medaljer for fortjenstfull vitenskapelig innsats, og forestår utdeling fra flere legater.

I spissen for selskapet står en president bistått av et presidium. Selskapets embetsmenn er en sekretær og en redaktør. Dessuten velges en kassekommisjon, for å forestå selskapets økonomi, og en bibliotekar.

Professor Birger Munk Olsen ønsket hjertelig til lykke med reetableringen av Agder Akademi, og med den videre utviklingen til vitenskapsakademi. Han så den nye norske regionale akademidannelsen som et interessant tiltak, et forum som kan være med å støtte opp om det nye landsdelsuniversitetet, som forhåpentlig snart kommer.

Inger Moen

Til Agder Akademi 27. oktober 2002

På vegne av det Norske Videnskaps-Akademi vil jeg få ønske hjertelig til lykke med revitaliseringen av Agder Akademi.

Et akademi er en sammenslutning av kvinner og menn med en felles interesse, å frembringe ny kunnskap. Sverre Steen, historiker og et fremtredende medlem av Det Norske-Videnskapsakademiet, skrev i sin tid en interessant artikkel om de frivillige sammenslutningene i Norge på 1800-tallet. Han delte disse inn i to hovedkategorier: de sammenslutningene som arbeidet til beste for andre enn medlemmene selv, f.eks. misjonsforeninger, og de som sökte å fremme medlemmernes egne interesser, slik som f.eks. bondekvinnelag. Og så var det enkelte sammenslutninger som ikke passet helt inn i disse kategoriene. Det er for eksempel, skriver Sverre Steen, ikke aldeles utenkelig at et mannskor skulle kunne glede andre enn seg selv med sin sang. Et akademi er i denne henseende som et mannskor. I tillegg til å glede sine egne medlemmer har det oppgaver i forhold til samfunnet forøvrig.

Når det gjelder Agder Akademi så bør det, etter min oppfatning, føle et spesielt ansvar for det universitetet som om ikke lenge vil bli etablert i regionen. Både norsk og europeisk lærdomshistorie viser med all mulig tydelighet at kunnskapsforvaltning ikke må overlates til universitetene alene.

Da det Norske Videnskaps-Akademi ble etablert i 1857 var det ikke på noen måte enighet i det norske akademiske miljø om at dette var en god idé. Skeptikerne var blant annet ikke overbevist om at det fantes, som man sa, de fornødne intellektuelle og pekuniære evner til å underholde et slikt akademi. Den pekuniære situasjon i Agder har jeg ingen forutsetninger for å uttale meg om. At de intellektuelle evner til å underholde et akademi er tilstede, er hevet over tvil.

Jeg vil igjen få ønske Agder Akademi hjertelig til lykke.

Karsten Jakobsen

Hilsningstale ved reetableringen av Agder Akademi 27. oktober 2002

Fylkesmann, preses, ærede forsamling

På vegne av det *eldste* vitenskapelige selskap i Norge, Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, er det en glede for meg å ønske det *yngste* vitenskapelige selskap i Norge, Agder Akademi, velkommen til familien.

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab ble dannet i 1760, og fikk sine kongelige privilegier i 1767 av den dansk/norske konge, med kronprins Frederik som den første preses. Det var et halvt århundre før landet vårt fikk sitt universitet i 1811, og nesten et helt århundre før Norge fikk sitt annet vitenskapelige selskap i 1857. Det var Det Norske Vitenskaps-Akademi.

Stifterne av vårt Selskap hadde ambisiøse målsettinger og et brett perspektiv. De ønsket å skape et selskap hvor vitenskapen skulle dyrkes og utøves på et høyt nivå, ikke bare for sin egen del, men det skulle også bidra til opplysning og utdanning av et så bredt spektrum av folket som mulig. Disse idealer har vi søkt å holde i hevd under Selskabets 242-årige historie. Kanskje med noe varierende intensitet og tyngdepunkt, men aldri glemt. Det viser de resultatene som er oppnådd i denne tiden.

Men et vitenskapelig selskap, på samme måte som alle andre selskap, kan ikke bare leve på fordums storhet og tradisjoner. Derfor bør vi stadig spørre oss selv om det i vår moderne tid fortsatt er plass til og behov for våre selskap, eller om selve konseptet bare kan betraktes som reminisenser fra gamle dager, og som bare tas frem og pusses støv av ved høytidelige anledninger. Det er vel ikke overraskende at jeg som preses for et slikt selskap besvarer spørsmålet om det er plass for slike selskap med et *ja*. Ja, mer enn det, det er et behov. Det er min overbevisning at det fortsatt er oppgaver som ivaretas og løses bedre av et vitenskapelig selskap enn av universiteter, forskningsinstitusjoner og offentlige utvalg. Det er selvsagt en påstand som krever skikkelig dokumentasjon, noe en hilsningstale verken gir tid eller rom for. La meg likevel nevne noen få punkter.

Akademiske selskap og akademier anses ofte å ha høy troverdighet, og mistenkes mindre for å ha skjulte agendas. Universiteter, og private institusjoner kan noen ganger ha problemer her, eller i det minste – riktig eller galt – mistenkes for å ha det. Videre er det lite som fremmer egoistisk tankegang blant selskapenes medlemmer, i det minste ikke i økonomisk retning. Tvert imot, våre selskaper kunne ikke eksistere uten den uselviske og entusiastiske innsatsen fra medlemmene. Jeg tror også at fagdisiplinene innen akademier og

selskaper har større muligheter til å befrukte hverandre og til å etablere utradisjonelle, interdisiplinære prosjekter og holistiske synsvinkler enn i institusjoner hvor fagdisiplinenes grenser er mer faste, og løsninger derfor først og fremst søkes *innenfor* de enkelte disipliners grenser, heller enn på tvers av dem.

Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab ønsker Agder Akademi alt godt, og ser frem til et god, nært og fruktbart samarbeid i fremtiden, til beste for vitenskap og kultur, og plassen til vitenskap og kultur i det norske folk.

Andre hilsninger

Fylkesmannen i Aust-Agder, Hjalmar I. Sunde hilste, fra seg og sin kollega i Vest-Agder, Ann-Kristin Olsen, og uttrykte glede over at Agder Akademi nå er inne i en utvikling av betydning for landsdelen framover. Han overrakte en nydelig håndlaget treskål i bjørk, laget av Jon T. Tveit, til Akademiets Preses, Ernst Håkon Jahr. En plakett på baksiden har innskriften «Agder Akademi. Gratulerer med de 40 år og reetablering. Hjalmar I. Sunde. Fylkesmann i Aust-Agder.»

Arendal kommune var representert med sin ordfører Alf-Eivind Ljøstad, og Grimstad med sin, Per Svenningsen. Ljøstad ønsket Akademiet velkommen til de vakre festivitetslokalene i Arendal Rådhus og ga en levende innføring i husets historie og betydning.

Det er grunn til å framheve Conrad Nicolai Schwach, på maleriet bak talerstolen i malerisalen, som en særlig interessant person, av de som er for eviget gjennom den store og karakteristiske malerisamlingen. Han var poeten og embetsmannen som gjorde Arendal til sin «Vandrings kjæreste Tumleplads». Likevel er det hans «Erindringer av mitt liv» som har hatt størst betydning som skildrer av livet i Norge på begynnelsen av 1800-tallet. Kjent er han ellers fordi han skrev «Mens Nordhavet bruser.»

Ljøstad ga så, i sitt innlegg ved festbordet senere på kvelden, uttrykk for at Agder Akademi er et felles eie for hele Agder slik også Agder Universitet vil bli det. I dette perspektivet ønsket han Agder Akademi til lykke med reetableringen som vitenskapsakademi.

I ordfører Bjørg Walleviks fravær hilste formannskapsmedlemmet Tore Austad fra Kristiansand Kommune. Austad ga uttrykk for den kulturelle betydningen av at Akademiet ble gjenreist. Dermed kommer Sørlandet igjen på banen med et forum som i sin tid var betydningsfullt som impuls for en utvikling mot Universitetet. Nå som vitenskapsakademi vil suksessen følges opp for å virkelig gjøre rektor Halvor Vegard Hauges egentlige kongstanke.

Krøllalfaens historie

Taffelkåseri 27.10.02

Det vesle teiknet @ symboliserer i dag den nye datateknologien. Men ikkje berre det, det står for det nye kunnskapssamfunnet og informasjonssamfunnet i det heile. Når me i kveld skipar – rettare sagt nyskipar – Agder Akademi, er dette teiknet ein taffeltale verd.

Teiknet er nemleg ikkje moderne, men har lengre røter enn noko viten-skapsakademi. Teiknet vart til i høgmellomalderen, på ei tid der trykkjekunsten enno ikkje eksisterte. Alle bøker måtte skrivast for hand, og pergamentet var mangelvare. Det var viktig å spara plass – altså spara kalveskinn – ved å korte ned ord og uttrykk. Skrivarane i mellomalderen utvikla ein heil tradisjon i forkortingsteknikkar, kalla *breviatur*. (SMS-skriftspråket representerer lite nyt, om nokon skulle tru det – der har ungdommen tatt opp att urgamle tra-disjonar...)

Den latinske preposisjonen *ad* ('til') var berre to bokstavar, men han var til gjengjeld svært frekvent, så om ein kunne skriva han på ein kortare måte, ville ein spare mykje plass i det lange løp. Krøllalfaen vår oppstod truleg for om lag tusen år sidan i ein skrivesal på eit kloster ved at ein munk kom på å først skriva a-en og deretter krulla d-en motsols, mot venstre, rundt a-en. To bokstavar i eitt!

Dette tungvinne teiknet var i ferd med å forsvinna frå alle tangentbrett verda over då den unge amerikanske programmeraren Ray Tomlinson frå Massachusetts i 1971 plukka det fram på skrivemaskina si og tok det i bruk for å skilje namn frå adresse når han sende post mellom datamaskiner. Då lagde han verdas første e-postadresse, og her er ho:

Tomlinson@bbn-tenexa

Kvifor hadde dette sære teiknet overlevt så lenge? Jau, i engelsk (også i spansk) hadde det sidan mellomalderen vore vanleg å omtala varer til ein viss pris med uttrykket 'at a price' (til ein pris). I skrift brukte dei det tradisjonelle teiknet @. Det er med andre ord varehandelen som har ført dette teiknet opp til vår tid. Men for 30 år sidan nærma det seg slutten; det var på veg ut or handelskorrespondansen, sjølv om det enno fanst på engelskspråklege tangentbrett. På skandinaviske skrivemaskiner fanst ikkje teiknet.

Uttalen og omtalen av @ er ei soge for seg. På norsk seier me krøllalfa. Reint rytmisk kunne det ha vore lettare å seia *alfakrøll* – det finst òg dei som seier det – men det er ukorrekt. I Sverige og Danmark heiter teiknet *snabel-a*, og det er både flott og sjølvforklarande. På tysk seier dei *klammer-affe*, som me kanskje kan omsetja med 'klenge-ape'. Det franske *arobas* eller *arrobase* er meir mystisk. Den første delen er truleg *a*, den andre delen kan vera *ro*, altså ei forkorting for *rond* ('rund'). Så veit me ikkje så mykje meir, berre det at ordet har kome til fransk frå spansk, der det då har vore nytta i samband med kjøp og sal, tilsvarande den engelske bruken.

Slutninga blir at det var kjøp og sal, på engelsk og spansk, som redda dette latinske munkepåhittet frå gløymsla. No har koplinga data og kunnskap og kapital på 2000-talet sikra den komprimerte preposisjonen frå 1000-talet eit stort og ærefyldt liv. I alle høve ei stund.

Bilder

Akademiets styremedlemmer Tore Austad, Olav Skjevesland, Thor Einar Hanisch og Ernst Håkon Jahr. Svein Gunnar Gundersen var ikke til stede da bildet ble tatt, og Leiv Storesletten ble valgt inn i styret under årsmøtet etterpå

*Akademiets preses, Ernst Håkon Jahr,
presenterte sin visjon for Agder Akademi
som Vitenskapsakademi*

*Unesco-direktør, tidligere undervisnings-
minister, Gudmund Hernes, Paris, holdt
hovedtalen «Til den store Gullmedalje»*

Ernst Håkon Jahr og Gudmund Hernes trivdes sammen. Her under bildet av poeten Conrad Nicolai Schwach

*Professor Peter Trudgill hilste fra
British Academy*

*Professor Els Oksaar hilste fra
Joachim Jungius Gesellschaft
der Wissenschaften, Nord-
Tyskland*

*Generalsekretær Lennart Elmevik
hilste fra Kungliga Gustav Adolfs
Akademien, Uppsala og overrakte
akademiets sjetong i sølv*

*Professor Bo Ralph hilste fra
Svenska Akademien, Stockholm
og overrakte akademiets
gullsjetong fra 1786*

*President i Det Kongelige
Danske Videnskabernes
Selskab, København, professor
Birger Munk Olsen, hilste fra
Danmarks eneste vitenskaps-
akademi*

*Visepreses Inger Moen hilste
fra Det Norske Videnskaps-
Akademi, Oslo*

*Preses Karsten Jakobsen i Det
Kongelige Norske Videnskabers
Selskab i Trondheim hilste fra
Norges eldste akademi*

Fylkesmann Hjalmar I. Sunde overrakte gave med minneplakett til Ernst Håkon Jahr. Inger Moen og Gudmund Hernes applauderer

Arendals ordfører Alf-Eivind Ljøstad tok imot i Arendal Rådhus og hadde gode ønsker for Akademiet

Lektor, tidligere undervisningsminister, Tore Austad representerede Kristiansand kommune og uttrykte glede over revitaliseringen av Akademiet

Akademisekretær Thor Einar Hanisch var festleder

Taffelkåsør Sylfest Lomheim gjorde lykke med sitt kåseri Krøllalfaens historie. Applauderende tilhørere er styremedlemmet, professor Svein Gunnar Gundersen, professor Harald Knudsen og ordfører Alf-Eivind Ljøstad

Gimle Gård er Agder Akademis hjemmearena for medlemsmøtene